

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ

KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı
1 Temmuz 2020 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Canan Kalsın'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ve pandemi nedeniyle vefat edenlere rahmet dilediğine, hastaların sağlıklarına kavuşmalarını temenni ettiğine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Canan Kalsın'ın, Komisyonun görev yaptığı iki yıl boyunca yaptığı faaliyetlere ilişkin açıklaması

III.- KONU

A)ALT KOMİSYON RAPORLARI

1.- Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Raporu'na ilişkin görüşmeler

2.- 26'ncı Yasama Döneminde kurulan, Türkiye'de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Konulu Alt Komisyon Raporu'na ilişkin görüşmeler

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

3'üncü Toplantı
1 Temmuz 2020 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu saat 11.23'te açıldı.

Komisyon Başkanı Canan Kalsın,

Komisyonun bugünkü gündemine ve pandemi nedeniyle vefat edenlere rahmet dilediğine, hastaların sağlıklarına kavuşmalarını temenni ettiğine,

Komisyonun görev yaptığı iki yıl boyunca yaptığı faaliyetlere,

İlişkin açıklama yaptı.

Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın, Alt Komisyon Taslak Raporu'nun isminin “Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Raporu” olarak değiştirilmesine ilişkin önergesi kabul edildi.

Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Raporu, yapılan görüşmelerden sonra kabul edildi.

26'ncı Yasama Döneminde kurulan, Türkiye'de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Konulu Alt Komisyon Raporu, yapılan görüşmelerden sonra kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 13.06'da toplantıya son verildi.

1 Temmuz 2020 Çarşamba**BİRİNCİ OTURUM****Açılma Saati: 11.23****BAŞKAN: Canan KALSIN (İstanbul)****BAŞKAN VEKİLİ: Hülya NERGİS (Kayseri)****BAŞKAN VEKİLİ: Candan YÜCEER (Tekirdağ)****KÂTİP: Filiz KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara)**

BAŞKAN CANAN KALSIN - Komisyonumuzun Değerli Üyeleri, değerli akademisyenlerimiz, bakanlıklarımızın kıymetli temsilcileri ve basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz. *(x)

Toplantı yeter sayımız vardır. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun, 27'nci Yasama Dönemi 10'uncu toplantısını açıyorum. Genel Kurulun 14.00'de açılacağını da göz önünde bulundurarak, yemek için de vakit bırakmak amacıyla 13.30'dan önce toplantıyı bitirmeyi planlıyoruz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Canan Kalsın'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ve pandemi nedeniyle vefat edenlere rahmet dilediğine, hastaların sağlıklarına kavuşmalarını temenni ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN CANAN KALSIN - Değerli üyelerimiz, Komisyonumuzun bugünkü gündeminde 27'nci Yasama Döneminde kurulmuş olan Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Matematik ve Mühendislik Alanlarına Yönlendirilmesi konulu Alt Komisyon taslak raporu ile 26'ncı Dönemde kurulan Türkiye'de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri konulu alt komisyon raporunun görüşülmesi hususları yer almaktadır.

Gündemimize geçmeden önce hem dünyayı hem ülkemizi etkisi altına alan pandemi nedeniyle vefat eden vatandaşlarımıza rahmet, yakınlarına baş sağlığı diliyorum. Hâlen hasta olan vatandaşlarımızın da en kısa sürede sağlıklarına kavuşmalarını temenni ediyorum.

2.- Komisyon Başkanı Canan Kalsın'ın, Komisyonun görev yaptığı iki yıl boyunca yaptığı faaliyetlere ilişkin açıklaması

BAŞKAN CANAN KALSIN - Değerli üyelerimiz 27'nci Yasama Döneminin Üçüncü Yasama yılının sonlarına gelmiş bulunuyoruz. Bu vesileyle, Komisyonumuzun görev yaptığı iki yıl boyunca yaptığımız faaliyetleri kısaca değerlendirmek ve anlatmak istiyorum.

Kayıtlara geçmesi açısından fayda görüyorum ki 27'nci Dönemde göreve başladığımızdan bu yana; 10 üst komisyon toplantısı, 35 alt komisyon toplantısı olmak üzere toplam 45 toplantı yapmış bulunmaktayız. Bunların da yanında Mardin'de ve İstanbul'da iki büyük çalıştay düzenledik. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'da gerçekleşen geniş ölçekli kadın hakları alanında düzenlenen zirvelere katkı verdik. Birçok STK, üniversite, Cumhurbaşkanlığı Strateji Başkanlığı olmak üzere kurum ve kuruluşla toplantılar yaptık. Bu performansımızla Parlamentodaki pek çok komisyona göre oldukça önde bulunuyoruz. Açıkçası Plan ve Bütçe Komisyonundan sonra KEFEK komisyonu çalışma saatleri açısından ikinci noktada ama aylık olarak da tabii bunlar tekrar toplantılara ve saatlere göre değerlendiriliyor. Şu anda KEFEK'in çalışmaları noktasında böyle bir noktadayız. Oldukça verimli ve etkin bir çalışma dönemi geçirdiğimize inanıyoruz.

(*) Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Malumunuz olduğu üzere şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik baskı ve şiddetin önlenmesi amacıyla yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak uygulamada birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Biz de KEFEK olarak bu alanda yaşanan sorunları detaylı bir şekilde inceleyebilmek, kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması için neler yapılması gerektiği konusunda çalışmalar yapmak amacıyla Komisyonumuz bünyesinde bir alt komisyon daha kurduk.

Alt Komisyonumuz çok boyutlu bir sorunun bütün taraflarını dinledi, yerinde incelemeler yaptı, çözüm için öneriler geliştirdi. Hâlihazırda alt komisyonumuzun faaliyetlerini ve çözüm önerilerini raporlama çalışmaları devam ediyor. En yakın zamanda raporunu tamamlayacak ve Komisyonumuza da sunacaktır.

Kadınlarımızın sosyal, siyasal alanda olduğu kadar ekonomide de var olmalarını sağlamak adına birçok çalışma yaptık. Başta gençlerimizi geleceğe hazırlamak adına 4.0 dijital çağ robotların, insanların ve yapay zekânın iş birliği yaptığı ve süper akıllı toplum olarak bilinen 5.0 çağının artık kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmıştır. Yeni dünya düzeninde var olabilmeleri için bugün mevcut olan mesleklerin yüzde 47'sinin olmayacağını ve iş kollarının yüzde 75'nin STEM alanlarına yöneleceği öngörüsüyle gelecek on yıl içerisinde STEM mesleklerinin diğer mesleklere göre yüzde 17 artış göstereceği tahmini süresi oldukça kısalmıştır, bu süreçte de yaşadığımız gibi. Bu son yaşadığımız pandemi döneminde bilişimin, teknolojinin gerekliliği ortaya çıkmıştır ve hayatımızın yeniden formatlandığı bu dönemde evden iş yapma, bankacılık ve diğer konuların ön plana çıktığı yeni bir dünya düzeni ve yaşam biçimi ortaya çıkacağı ortadadır. On Birinci Kalkınma Planı'nda "Kadın" başlığı altında daha önce hiçbir kalkınma planlarında yer almayacak kadar fazla maddeler eklenmiştir. Bu On Birinci Kalkınma Planı'nda 600.4 maddesine eklemelendirdiğimiz "Kadınların internet sitesi, portal, aplikasyon gibi dijital ortamlardaki ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesini hedefleyen mekanizmalar oluşturulacak ve kadın girişimcilerin e-ticarete güçlenmelerini sağlamaya yönelik eğitim ve seminerler düzenlenecektir." maddesi ve 600.10 "İş gücü piyasasının değişen ihtiyaçları çerçevesinde yeni gelişen meslek alanları göz önünde bulundurularak kız çocuklarının fen, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarındaki mesleklere yönlendirilmesi için çalışmalar yürütülecektir." maddesi pandemiden çıkmadan çok çok önce öngörülerek konulmuştu. Birçok parti temsilcimizin bulunduğu, imzaladığı, arkadaşlarımızın önerilerinin bulunduğu bu konuda bir alt komisyonun kurulmasının ne kadar gerekli olduğunu da bu süreç bize hakikaten gösterdi ve yaşattı, yaşıyoruz da. Bu anlamda alt komisyonumuz kurulmuş ve komisyonumuz STEM alanında katma değeri yüksek becerilere sahip kadın iş gücünün, daha doğrusu gençlerin başta kız çocukları olmak üzere artırılması için gereken katkıyı vermiştir. Çalışmalarını raporlayıp Komisyonumuza sunmuştur.

Gündeme geçtiğimizde söz konusu raporu detaylı olarak ele alacağız. Bu konuda çalışma yapan Alt Komisyon Başkanımız Derya Bakbak olmak üzere Komisyon üyelerimize tekrar teşekkür ediyorum katkı verdikleri için. Kurumlarımızla iş birliği içinde çalışmanın öneminin farkında olan Komisyonumuz On Birinci Kalkınma Planı'nın kadınlarla ilgili başlıklarının hazırlanmasında Cumhurbaşkanlığı Strateji Ofisiyle bire bir çalışarak maddeleri ilgili kalkınma planı içerisine dâhil etmiştir.

Yapılan toplantılar ve yazışmalar oldukça verimli geçmiş ve Komisyonumuzun kadın alanındaki birikim ve tecrübeleri büyük ölçüde On Birinci Kalkınma Planı'nın içerisinde yer almıştır. Bugüne kadarki planlar içinde kadın erkek fırsat eşitliği bağlamında en ileri plan ortaya çıkmıştır.

Komisyonumuz planda yer alan politika önerilerinin hayata geçirilebilme sürecini de yakından takip etmektedir. Bu konuda Cumhurbaşkanlığıyla ortak çalışmalarını, Strateji Ofisiyle ortak çalışmalarını sürdürmektedir. Bu raporumuz, STEM raporundan sonra tekrar bir araya gelip

koyduğumuz maddeler üzerinden kanunlaşabilecek ortak bir platform oluşması noktasında. Çünkü rapor da bize gösterdi ki STEM alanında Türkiye gayet iyi noktalarda. Urfa’da ve Gaziantep’te yerinde gördüğümüz çalışmalarda, Urfa’da Harran Üniversitesinde NASA’yla ortak program yapan çocukları gençleri gördük. Yine, gittiğimiz Gaziantep’te küçük mucitlerimize tanık olduk. Dolayısıyla Türkiye bu anlamda çok ileri bir seviyede. Bundan sonra yapılacak şey, ortak bir platformun oluşturulması, Hükümetin kendisine ait bir strateji belgesinin olması ve bunun Hükümet stratejisi hâline getirilmesi gibi noktalarda hep birlikte çalışacağımıza inanıyorum.

Komisyonumuz, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi, Uluslararası Parlamentolar Birliğiyle uluslararası düzeyde çalıştaylar düzenledi. Kadın sorunları alanında tecrübesi ve birikimi olan yerli ve yabancı politikacıları, akademisyenleri, uzmanları bir araya getirdik. Bu kapsamda 27’nci Dönemde ilk olarak 2018 Aralık ayında Türkiye’de siyasi liderlik ve siyasi katılımı kadınların rolünün güçlendirilmesi amacıyla Mardin’de uluslararası katılımın olduğu bir çalıştayı da gerçekleştirdik. Birçok milletvekili arkadaşımız, Komisyon üyemiz de o toplantılara katıldılar, katkı verdiler. Bu anlamda teşekkür ediyorum.

Çalıştayda kadınların aktif siyasete katılımı noktasında engeller ve fırsatlar nelerdir; aday adayları, aday olmak isteyenler nasıl cesaretlendirilir; aktif kadın siyasetçiler ise nasıl desteklenebilir noktaları vardı.

Diğer taraftan bununla ilgili 5 ili kapsayan -Eskişehir, İstanbul başta olmak üzere- üniversitelerle kadın birimlerinin bir araya geldiği, araştırma birimlerinin bir araya geldiği “Eğitim noktasında müdahil olabilirler mi?” sorusunu sorduk ve böyle bir çalışmayı da hem kalkınma planı içerisine -strateji ekibini- koyduk hem de önümüzdeki dönemlerde üniversitelerin kadın araştırmaları bölümleriyle biz siyasetçilerin birlikte çalışıp daha ileride kadınların siyasete aktif katılımının önünü açmak noktasında çalışmalar yapmak üzere bir plan yaptık.

2019’da İstanbul’da bir kadın çalıştayını düzenlemiştik. Yine, yerli ve yabancı akademisyenler ve siyasilerin katılımıyla da buradan değerli çıktılar elde ettik. Bu çalıştaylarda elde ettiğimiz sonuç ve çıkarımlar bize yön verecek, bundaki sonraki faaliyetlerimiz konusunda ışık tutacaktır. Kadın adayları teşvik edecek, onları özendirerek mekanizmaları oluşturmamız gerektiği ortaya çıkıyor.

Kısaca, kadınların sistemin içinde sürekliliğini sağlayacak, seçim öncesi ve sonrası motivasyonlarını yükseltecek bir argüman geliştirmemiz gerekiyor. On Birinci Kalkınma Planı’nda 600.8 “Kadınların kamuda yönetim ve karar organlarında daha fazla yer almalarını sağlayacak farkındalık artırılacak ve yönlendirici ve teşvik edici yöntemler geliştirilecektir.” maddesi eklenmiştir bununla alakalı olarak.

Değerli milletvekilleri, söz konusu faaliyetlerimiz kararlılıkla ve şevkle devam edecektir. Ancak takdir edersiniz ki pandemi ve karantina süreci nedeniyle etkinliklerimizin bir kısmını yeni yasama yılına ertelemek zorunda kaldık.

Yeni yasama yılında umuyorum ki kaldığımız yerden hızlı bir şekilde çalışmaya devam edeceğiz.

Gündeme geçmeden önce söz isteyen milletvekilimiz olursa söz vereceğim, sonra da Derya Hanım’la başlamak üzere devam edeceğiz.

Söz isteyen? Yok.

III.- KONU

A)ALT KOMİSYON RAPORLARI

1.- Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Raporu’na ilişkin görüşmeler (x),(xx)*****

(**) -28.11.2018; 16.1.2019; 14.2.2019; 20.2.2019; 15.5. 2019; 22.5.2019; 29.5.2019; 3.7.2019; 10.7.2019; 17.7.2019; 9.10.2019; 16.10.2019; 30.10.2019; 13.11.2019; 4.12.2019; 15.1.2020; 12.2.2020; 19.2.2020; 4.3.2020; 17.6.2020 tarihli Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Tutanakları bu Toplantı Tutanağı’na eklidir.

(***) Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Raporu,

BAŞKAN CANAN KALSIN - Değerli üyelerimiz, şimdi de Komisyonumuzun gündeminde yer alan 27'nci Yasama Döneminde kurulan, Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Matematik ve Mühendislik Alanlarına Yönlendirilmesi Alt Komisyonu taslak raporunun görüşmelerine başlayabiliriz.

Taslak bastırılmış ve masalarınıza dağıtılmıştır.

Değerli üyelerimiz, öncelikle raporunu sunmak üzere Alt Komisyon Başkanımız Derya Hanım'a söz vermek istiyorum.

Buyurun söz sizde Derya Hanım.

DERYA BAKBAK (Gaziantep)– Sayın Başkanım, çok değerli Komisyon üyelerimiz, çok değerli konuklarımız ve basınımızın değerli mensupları; öncelikle hepiniz hoş geldiniz.

Tabii, çok güzel bir süreci geride bıraktık. İki yıla yakın bir süreç bu Komisyonun çalışmalarını hep birlikte sürdürdük. Çok kıymetli katılımcılarımız oldu. Kamu kurum ve kuruluşlarından, Millî Eğitim Bakanlığından, Sanayi Bakanlığından bu konuyla ilgili çalışan uzmanları dinledik. Konuyla ilgili, STEM alanıyla ilgili çalışan çok kıymetli akademisyenlerimiz oldu; onları dinledik. Öğrencileri dinledik, bu konuyla ilgili eğitimini tamamladıktan sonra uygulamada bu alanda çalışanları dinledik. İşverenleri dinledik; özellikle kadınlara bu alanda mesleklerini uygulamaya geçmesi yönünde ve lise eğitimleri sırasında mesleği anlatma adına destek veren işverenleri dinledik.

Tabii, çok güzel bir süreci geride bıraktık. Konu çok önemliydi. Çünkü biraz önce Başkanımızın da söylediği gibi KEFEK kadının güçlenmesi anlamında çok önemli bir çalışmaya bu çalışmayla imza atmış oldu. Bu çalışmanın akademik camianın da öncesinde Mecliste tartışılması ve gündeme gelmesi de bizim için çok kıymetli oldu.

Kadının güçlenmesi ve arkasından da istihdamdaki yerinin güçlenmesi alanda çok önemliydi bizim için. Tabii, sadece kadının güçlenmesi anlamında değil, tüm gençlerimizin güçlenmesi, eğitimlerini daha üst düzeye taşımaları bizim için önemli. Hepsini daha yukarı taşımalıyız.

Şu anda hizmet sektöründeki mesleklerin yüzde 65'i zaman içerisinde kaybolacak, özellikle son yirmi yıl içerisinde bu mesleklerin yok olacağını görmekteyiz teknolojinin gelişimiyle. Çünkü ham madde giriyor ve ürün çıkacak sonrasında. Bu gittikçe mekanikleşen, robotikleşen çalışmalara dönüşecek. Bu, bizim de desteklediğimiz, istediğimiz. Tabii, bu geçiş sürecinde gençlerimizin de bu mesleklere yönelmeleri bizim için çok önemli bir anlama sahip, çok önemli bir değere sahip. Bunu yönetmemiz için yirmi yıl öncesinden bu çalışmalara başlamamız gerekiyor özellikle şu anda ana sınıfında olan çocuklarımızın bu eğitimleri alması bizim için önemli. Çünkü biz bunun döngüsünü ve bunun cevabını bir yirmi yıl sonra onlar kendi mesleklerine geçtiği zaman göreceğiz ve yaşamın getirdiği mesleklerin ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilmeleri için içinde bulundukları dönemi çok iyi, verimli bir şekilde geçirmeleri gerekiyor. Robotik kodlamadan tutun da yazılıma kadar, nesnelerin internetine kadar pek çok alanda kendilerini yetiştirmeleri ve bu eğitimleri özellikle çok küçük yaşlarda almaya başlamaları ve eğitim süreleri boyunca bunu geliştirmeleri bizim için büyük bir önem taşıyor.

Biz burada kamu kurum ve kuruluşlarını dinledik, onların yaptığı çalışmaları, bu geçişleri anladık, dinledik.

Rapor çalışmalarına geçtiğimiz zaman, akademik hocalarımız bize bu konuda çok destek oldu.

Ben onlara da teşekkür etmek istiyorum.

bu Toplantı Tutanağı'na eklidir.

Biz 400'ün üzerinde çalışmayı inceledik makale çalışmasından tutun da kitaba kadar, rapor çalışmalarına kadar. Çok ciddi anlamda güzel çalışmaları inceledik. Tabii, ülkemiz olarak da bunlar Türkiye'nin akademik camiasına bile belki bir yol haritası oluşturacak, kamu kurum ve kuruluşlarına yol haritası oluşturacak çok güzel bir çalışma ortaya çıktı. Burada OECD'den Avrupa istatistikleri, UNESCO istatistikleri, PwC verilerinden faydalandık.

Tabii, bu süreç içerisinde -biraz önce Başkanımızın dediği gibi- ziyaretlerimiz oldu bazı yerlerde. Bilim merkezlerini, teknoloji tasarım atölyelerini, üniversitelerde yapılan teknoparkları, teknoloji transfer ofislerini gezdik. Orada çalışan öğretmenleri, öğrencileri dinledik bu süreç içerisinde ihtiyacımız neler, ne yaparsak daha iyiye ulaşırız diye.

Bu çalışmaların yanı sıra pek çok konuk çağırdık. Yabancı ülkeler -Japonya, Kore, Amerika- neler yapmış, bunu inceledik. Hatta Amerika'daki toplantıya gittiğimizde bile oradaki Başkanla birlikte, orada görüştüğümüz kişilerle bire bir görüşmek istedik. Mesela Kore'yle böyle bir toplantı yaptık "Sizler bu çalışmalarla ilgili neler yapıyorsunuz?" anlamında. Tabii, her ülkenin sistemi farklıydı. Kimi eğitim alanından yola çıkmışken kimi bunu sanayi alanında bir şirketle ortaklık olarak yürüttüğünü, farklı sistemlerin olduğunu... "Biz ne yapabiliriz?", "Bizim sistemimize en uygun ne olabilir?" Önerilerimizde bunları sundur.

Tabii, sizlerin de önerisi olacaktır. Komisyonunda direkt görev alan arkadaşlarımız oldu, hani tüm toplantılara katılıp bunların sonucuna varan arkadaşlarımız oldu. KEFEK üyesi olan milletvekillerimiz de var aramızda. Onların da önerileri bizim için kıymetli. Onları da biz alabilirsek çok memnun oluruz.

Komisyonumuzun gelecek hafta bir lansmanı olacak 8 Temmuzda saat 11.00'de Meclis Tören Salonu'nda. Hepinizi davet ediyoruz, bekliyoruz. Bu toplantıda raporumuzun Meclis Başkanımıza sunumu olacak.

Bir de Komisyon ismiyle ilgili bir önerge vermek istiyorum. Çünkü biz Komisyonumuzun ismini Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Matematik ve Mühendislik Alanlarına Yönlendirilmesi olarak koymuştuk. Ama toplumsal olarak STEM "science, technology, engineering, math" diye geçiyor ya da "BTMM" olarak geçtiği için, hani o isimle bütünleşsin diye ismini Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi... O çelişkiyi yani iki kelimeyi, matematik ve mühendislik kelimelerini yer değiştirme talebimiz var. Bununla ilgili önergelerimizi de verdik.

Çok güzel bir çalışma oldu. Komisyon üyesi arkadaşlarıma da ben çok teşekkür etmek istiyorum. Herkes gerçekten bu çalışma sırasında zevkle çalıştı. Çok güzel emekler verildi, herkese yol gösterici olacak çok güzel de bir rapor çıktı. Tüm kurumlarımıza, tüm milletvekillerimize, üniversitelerimize biz bu raporumuzu göndereceğiz. Kendisi bir kitap niteliğinde bir rapor aynı zamanda.

Ben, herkese çok teşekkür etmek istiyorum, gelecek haftaki lansmanımıza da herkesi bekliyorum. Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Önergeyi okutuyorum:

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanlığına

Gündemimizin 1'inci maddesinde yer alan Alt Komisyon Taslak Raporu'nun isminin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

"Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Konulu Alt Komisyon Raporu"

Derya Bakkak

Gaziantep

BAŞKAN CANAN KALSIN – Okutulan önerge doğrultusunda değişikliği takiben raporu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Sayın Başkan, yazılı olarak önerge uzmanımızda mı?

BAŞKAN CANAN KALSIN – Burada.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Sayın Başkan söz alabilir miyim?

BAŞKAN CANAN KALSIN – Buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Herkese merhabalar, ben de saygıyla selamlıyorum bütün Komisyonumuzu.

İzninizle Derya Başkana doğru dönüyorum onunla konuştuğumuz için. Son toplantıda konuştuğumuz çerçevede yazılı olarak görüş hazırladık, onları da sunacağız. Onlar eklenecek mi?

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Tabii, tabii.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Bu hâlini mi kabul etmiş sayılacağız şu anda?

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Yok, yok. Eklenecek raporlara.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Redaksiyon yetkisiyle kabul ediyoruz. Onlar devam edecek, alacağız onları redaksiyon yetkisiyle birlikte.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Teşekkürler, onu sormak istedim.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Başka söz almak isteyen var mı? Sorusu olan vekilimiz var mı?

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Rapor ilişkin...

BAŞKAN CANAN KALSIN – Raporu redaksiyon olarak kabul edeceğiz.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Redaksiyon kısmıyla değil, genel içeriğiyle ilgili olarak.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Tabii, buyurun lütfen.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Öncelikle usul yönünden bir şey söylemek istiyorum. Rapor çok uzun -500 sayfa falan sanırım- ve çok kısa bir süre önce geldi. Dolayısıyla, bizim üzerine yoğunlaşıp bir hazırlıkla gelmemiz mümkün olamıyor. Yani bu yönteme biraz dikkat edersek iyi olur çünkü önemli konular ama bir iki gün kala gelen bir rapor olduğunda biz bu derecede bir yoğunlaşma yaşayamıyoruz. Daha önceki Komisyon toplantısında “Rapor değişecek, bu taslak.” denmişti. O nedenle incelemeye bir fırsatımız olmadı açıkçası. Bu yöntem, genelde Mecliste kullanılan bir yöntem, en azından biz kadınlar olarak bu yöntemi kullanmamalıyım.

O nedenle rapora geniş olarak bir şey söyleyebilmek açısından biraz zamana ihtiyacımız olacak, daha sonra yazılı bir metin verebileceğiz. Ama birkaç şeyi söylemek istiyorum. Yani rapora ilişkin aslında genel olarak bir bütünlüklü yaklaşım meselesi açısından -daha önce de tartışmıştık- kız çocukları da olsa, kadınlar da olsa genel olarak bu meselenin aslı sorunu toplumsal cinsiyet dediğimiz kadın erkek eşitliğinin olmamasından kaynaklı. Yani kız çocuklarının da aslında teknoloji alanlarında, bilim alanlarında vesaire olmayışının alt nedeni aslında bu kadın erkek arasındaki eşitsizliğin kendisi. Çünkü bu konum devam ettiği süreçte işte kız çocuklarının aslı görevleri farklı, erkek çocuklarının görevleri farklı, meslekler farklı; işte daha çok kız çocuklarının erken yaşta evlendirilme meselesi, eğitim haklarından yararlanamama meselesi gibi birçok mesele aslında bunun içine giriyor. Dolayısıyla, hani sadece bir

parçasını alıp aslında konuya bakabileceğimiz bir nokta değil, bütünlüklü yaklaşmak gerekiyor. Benim gözlemlediğim kadarıyla bütünlüklü yaklaşımda bir sıkıntımız var. Yani buradan bakmadığımızda, bunun ekonomik koşulları meselesinden bakmadığımızda, sorunun yaşandığı yerlerdeki farklılıklardan bakmadığımızda aslında sorunu çok yüzeysel görmüş oluyoruz. Yani sadece bu konuda bir destek çalışması yapmanın kendisi, maalesef, kız çocuklarını bu tür mesleklere yönlendirmeye yeterli olmuyor. Yani, mesela; bölgesel farklılıklar var, ana dilin farklı olmasından kaynaklı eğitimden yoksun kalan kız çocukları var, yine ekonomik nedenlerle okula gidemeyen, eğitimi alamayan kız çocukları var, erken yaşta evlendirilen, okullardan alınan kız çocukları var.

Eğitimde bir ekonomik eşitlik yok yani yoksul bir çocuk ile zengin bir ailenin çocuğunun aynı fırsatlara, aynı olanaklara sahip olmadığını hepimiz biliyoruz. Şimdi, bütün bunlara bakan bir yerden belki bu meseleyi tartışmak gerekiyor. Özellikle de son süreçlerde, kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi tartışmasının yapıldığı bir süreçte, bunun meşrulaştırılmaya çalışıldığı, normalleştirmeye çalışıldığı bir süreçte aslında tam da bu meseleye de darbe vuran bir tartışmadan bahsediyoruz. Çünkü siz, kız çocuklarını bu kadar erken yaşta evlendirmeyi normalleştirdiğinizde yapacağınız şey tam da işte, bu eğitim hayatını yok etmek; işte, bu dedikimiz mesleklere de hiçbir şekilde aslında ulaşamamalarına yol açacak bir şey. Şimdi, bunu da konuşmak gerekiyor dolayısıyla.

4+4+4’le gelen sistemin aslında kız çocuklarını eğitimden uzaklaştırdığı meselesine dair çok fazla istatistik var, bu konulara dikkat etmek gerekiyor. Bu sistem nasıl bir sonuç üretti? Kız çocukları açısından durum nedir? Bütün bunlara bakmak gerekiyor. Yani aslında patriyarka dediğimiz, kadın erkek eşitsizliği dediğimiz ya da toplumsal cinsiyet dediğimiz şeye bakmak gerekiyor. Ama biz, maalesef, birçok kurumsal yapıda toplumsal cinsiyet eşitliği sözünü çıkardık, bu terimi kaldırdık; kalkınma planlarında da kaldırdık, milli eğitimin müfredatlarında da kaldırdık. Dolayısıyla da şimdi, bu perspektiften yaklaşmayan bir şeyin kendisi, aslında soruna çözüm üretme noktasında eksik kalacaktır, yapamayacaktır diye düşünüyorum. O nedenle, rapora bir daha bakacağız, toplamda bir şeyimiz olur, ama bir bütün olarak raporda belki de eksik olan yanın, biraz da buradan bakma olduğunu düşünüyorum.

Katılım meselesinde de, mesela siz “Görüşmeler yaptık, ettik.” dediniz ama mesela bizim haberimiz olmadı, katılamadık. Biraz da bu meselede bu sürecin nasıl takip edilebileceği meselesini de herhâlde Komisyonun çalışma biçimleri açısından hep beraber konuşmak gerekir diye düşünüyorum.

Bilmiyorum, bir daha söz gelir mi ama bu konuyla ilgili olmasa da ben size küçük bir şey söylemek istiyorum. Aslında önemli bir şey, küçük değil. Şimdi, bazı kadınların yaşadıkları sorunlara ilişkin biz KEFEK’e başvuru yapıyoruz, sizinle de görüşmelerimiz oluyor. Ben KEFEK’e böyle bir dilekçe vermiştim “Konuyla ilgilenebilir miyiz?” diye. İstanbul’da şiddet vakasıydı. Şimdi ben size bu yaşanan şeyin sonucunu söyleyeyim: Kadın arkadaş buraya başvuru yaptığı için ve benim dilekçemle başvuru aldığı için karakol tarafından sorguya çekildi. İşte, ismimi söyleyerek “Züleyha Gülüm adında bir kadının aracılığıyla sen bizi şikâyet etmişsin. Kimdir? Nereden tanıyorsun bunu? Nasıl böyle bizi şikâyet edersin?” diye karakol sorguya çekiyor kadın arkadaşı. Şimdi, bu inanılır gibi değil gerçekten bana döndü ve “Sizin aracılığımızla başvurduğum için başıma bir de böyle bir şey geldi.” dedi. Kadın arkadaşı da tanımıyorum sosyal medyadan sorun yaşadığı için ben ulaşmıştım hani sorununuzu çözebilir miyiz diye ama dönüşü böyle oldu.

Şimdi, gerçekten eğer böyle olacaksa biz, o zaman KEFEK’e kadınların yaşadığı sorunlarla ilgili hiç başvuru yapmayalım. Başlarına daha çok bela açıyoruz çünkü.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Züleyha Hanım, tamam herhâlde.

Şimdi, bu raporla alakalı ilk başta söylediklerinizle ilgili raporumuzda sayfa 119’da, kadın erkek fırsat eşitsizliğiyle alakalı bu noktada, eğitime ulaşma noktasında birçok yerde eleştirel bir yaklaşım var çözüm önerileriyle birlikte. Hem takdir edersiniz ki ortaokul ve liseliler oranında yüzde 99,9 neredeyse bir okullaşma oranımız var. Özellikle kız çocuklarında “Haydi Kızlar Okula.” “Anne-Kız El Ele” gibi programlarla bunun önü de zaten açılmıştı ve yapıldı.

Şimdi, burada yapılan şey, bu raporun redaksiyon yetkisiyle kabulü olacak. Sizden alacağız zaten onları. Bize söyleyeceksiniz raporlarla alakalı bunları. Diğer taraftan komisyonumuz biliyorsunuz, Mecliste dilekçe kabul eden üç komisyondan biri. Şimdiye kadar 32 tane dilekçe geldi bize ve biz bütün dilekçelerin belli bir takipçisi olduk. Nedir? Biz, Dilekçe Komisyonunun yaptığı bir çalıştayda da şunu gündeme aldık, dedik ki: Biz, dilekçeler normal rutininde nasıl gidiyor? İşte, iki ayda cevap olarak dönebiliyor, böyle bir döngüsü var. Ama biz bunu istemiyoruz. Bizim dilekçelerimizi belli noktalarda, belli sürelerde hızla dönecek şekilde, kısa sürede dönecek şekilde bir kodlayalım. Çünkü; burada kadın söz konusu, burada çocuk söz konusu, tam tersi bir şiddet gören erkek de söz konusu olabilir. Sonuçta, biz aile temelli bir yaklaşımla, kadının uğradığı şiddet veya toplumsal olarak çocuğun uğradığı şiddeti takip etmek noktasında bütün dilekçeleri, hem bire bir aldık hem de takip ettik. Dolayısıyla biz buradaki dilekçeleri ilgili bakanlıklara ilettik ama karakolda böyle bir olay yaşanıp yaşanmadığı teyide muhtaçtır. Bu noktada biz de bakarız ve takip ederiz, teftiş noktasında da önünü açarız.

Dolayısıyla buradaki ortak değerimiz insanlar, kadınlar ve çocukları şiddetten korumak başta olmak üzere, şiddet kimin tarafından uygulanırsa uygulansın, kime karşı uygulanıyorsa uygulansın devletin hami olarak şiddeti uygulayandan şiddeti uğrayanı koruma altına alması, koruması ve kollamasıdır. Bu konuda uzmanlarımız aldı notlarını ve dolayısıyla teyide muhtaç bir konunun kayda girmiş olmasıyla birlikte biz bu konuda bir teftiş isteyelim. Ve -sayfa 119’da da göreceğiniz üzere- bu noktada ve birçok noktalarda çalışmalar var.

Şimdi, Derya Hanım konuşmasını yaparken... Dijital dünya içerisinde, biliyorsunuz, çocuklar evde eğitim görüyor. Evde eğitim gören çocuklarda, dijital bir eşitlik de sağlandı. İnterneti olan her yerde eğitim standardı yakalandı ve eğitimle ilgili çalışmalar da yapıldı . Dolayısıyla dijital dünya aynı zamanda bize eğitimin eşitlenmesini de gerçekleştirdi. Bu noktada da biz Türkiye’nin altyapısının, uzaktan eğitimin, hazır olduğunu gördük. Bu noktada da, Türkiye’nin ileri bir nokta da olduğunu, çocukları olan vekillerimiz, yakınları olan vekillerimiz de tespit etti. Ben de arkadaşlarım ve yeğenlerim üzerinden de bunu tespit edebildim. Dolayısıyla biz dolu tarafına bakacağız. Eksiklikler tabii ki olacak çünkü çok istemediğimiz bir ortamda, arkadan itilen bir noktada, sistemin, dijital dünyanın içerisinde... İşte on yedi yıl sonra böyle olacak, on yıl sonra değil çok hızlı bir süreçte bunların gerçekleşeceğini de öngörerek çalışmalarımıza devam edeceğimiz ortaya çıkıyor.

Ben, MHP milletvekilimiz Arzu Hanım’a söz vereceğim.

Buyurun, Arzu Hanım.

ARZU ERDEM (İstanbul) –Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli Alt Komisyon Başkanım Derya Bakbak Hanım ve kıymetli milletvekili arkadaşlarım... Ravza vekilime de buradan tekrar selamlarımı gönderiyorum.

Şimdi, usulle ilgili biraz önce konuşan milletvekili arkadaşımızın söylediği “Bu raporlar şimdi önümüze geldi, o sebeple biz tabii ki incelemeyi yapamadık.” söylemini benim buradan şu anlamda düzeltmem gerekiyor: Şöyle ki, 16.06 tarihinde -tebliğ de hepimizin elinde- bir toplantı yapıldı ve toplantının gündemi “alt komisyon raporuna dair sonuç ve önerilerin görüşülüp oylanması ve rapora katkı sunacak akademisyenlerin değerlendirmelerinin alınması” idi.

Şimdi, burada tabii şu çok önemli: Muhalefet edebiliriz belki ama muhalefet ederken neye muhalefet ettiğimize bakmamız gerekiyor. Hepimiz burada çok önemli bir iş yaptık, iki yıl boyunca işte hepimiz bir emek sağladık; akademisyenler, yine milletvekili arkadaşlarımız. Ve burada yapılan son toplantı çok önemliydi. Ona katılan milletvekili arkadaşlarımız da çok önemli katkılar sağladı. O yönde zannedersen raporda da değişiklikler oldu. O açıdan tüm arkadaşlarımdan benim ricam şudur: Ben de buna çok hassasiyet gösteriyorum. Eleştirebiliriz, eleştirilerimizi ortaya koyabiliriz ama emeği zayıf edecek değerlendirmelerde bulunmamakta fayda var. İşte bu onlardan bir tanesi. Ben raporu bugün gördüm, ondan önceki değerlendirme toplantısı yapılmadı. Demememiz gerektiğini düşünüyorum, dikkatlerinize sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Çok teşekkürler sağ olun.

Şimdi, Alt Komisyon raporu üzerine görüşmeler tamamlanmıştır.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Ben diğer KEFEK üyelerimizden de “okey” alabilir miyim Başkanım? Başka söz almak isteyen arkadaşımız yoksa, söz alabilir miyim?

BAŞKAN CANAN KALSIN – Söz mü almak istiyorsunuz?

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Evet.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Teşekkürler.

Alt Komisyonunda da konuştuğumuz için zamandan çalmamak adına, belki diğer arkadaşlar katkı sunmak ister diye sonu bekledim. O Alt Komisyonunda diğer arkadaşlara okuduğum bir metin var, ben bütün arkadaşlarıma okumak için söz aldım, fazla zamanınızı almayacağım.

Derya Başkana da, Canan Başkana da Komisyon aşamasında da söylediğim gibi... Yani, burada çok büyük bir emek var, çok fazla çalışan hoca var. Şunu da görüyorum, teşekkür ediyorum, Hocam. Geçen toplantıda söylediğimiz, cinsiyetçi olduğu için altını çizdiğimiz yerler de görece toparlanmış, teşekkür ediyorum tekrar. Bu konuda daha detaylı bir çalışma yaptık feminist arkadaşlarla, satır satır geçtiler üzerinden. Bu konuda düzeltilmesini rica ettiğimiz kısımları da yazılı olarak şimdi ben sunacağım Derya Başkana.

Ama şimdi, geçen haftadan beri üstünde çalışıyorum, dediğim gibi Alt Komisyondakilerin haberi var, diğer arkadaşlar da bilsin istedim. Bu raporun özü -yani 200 sayfa bir rapor var önümüzde- bize şunu söylüyor: Kadınlar erkekler kadar bu alanlarda değiller çünkü kadınlar erkeklerden daha aşağı görülüyorlar ve daha güçsüz bulunuyorlar. Özetle bu 200 sayfa raporumuz bize bunu gösterdi. Arkadaşların bizimle yaptığı... İyi bir şey söylüyorum Hocam, iyi bir şey söylüyorum. Yani kadınlar erkeklerden daha güçsüz görüldüğü için, kadınlar erkeklerden daha aşağıda görüldüğü için, kadınlar erkeklerden çok daha fazla alanda çocuk bakmak -ev alışkanlıkları, evi çekip çevirmek gibi- şeylerle muhatap oldukları için bu alanlarda kendilerine yer bulamıyorlar ve ilk toplantıda da dediğim gibi bu bizi dönüyor dolandırıyor “toplumsal cinsiyet eşitliği” dediğimiz şeye getiriyor.

SEMİHA EKİNCİ (Sivas) – Sorumlulukları farklı olduğu içindir.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yani, gerek matematik olsun, gerek fen; “sorumlulukları farklı olduğu için” gibi bir bakış açısı bizim bu Komisyonun kuruluş sebebi. Bu Komisyon bu yüzden var yani doğuştan hiçbir insana cinsiyeti nedeniyle bir sorumluluk yüklenemez, bunu topluma anlatmak için bu Komisyonu kurmuş bulunuyoruz.

Uzatmayacağım, çok fazla akademisyen dinledik bu süreçte. Sadece size üç paragraf okuyacağım çünkü bizim iki sene boyunca... Sağ olsun Derya Başkanın hepimizden çok emeği vardır, çalışmalarıyla ortaya koyduğu bu sonucu... Alt Komisyonunda da bahsettim. ODTÜ’de ve Boğaziçi’nde Covid aşısı bizim için... Hani biz evde korkarak otururken gece gündüz laboratuvarında çalışan bilim kadınları var, onlara sordum. “Hocam, sizin bu konuda derdiniz nedir, bize bir yönlendirmede bulunabilir misiniz?”.

Üç paragraf yazdılar, sadece onu okuyacağım. Sağ olsun Derya Başkanla da konuştuk rapora eklenmesi konusunda, bilginiz olsun diye sadece okumak istiyorum izniniz olursa. ODTÜ ve Boğaziçi’ndeki Covid araştırmacılarından geliyor bu: “Ülkemizde kadın işi ve erkek işi olarak iki tip iş tanımlanmaktadır. Özellikle mühendislik alanları erkek işi olarak görülmekte, “soft” yumuşak olarak tanımlanan çevre, gıda, biyomühendislik gibi alanlar kadın mesleği olarak görülmektedir. Üniversite tercihleri sırasında kadın öğrenciler aile ve toplum baskısı nedeniyle bu bölümleri daha çok tercih ederler. Toplum gözünde erkek-kadın işi ayrımının kaldırılması en önemli çözüm olacaktır. Bu nedenle okul öncesi eğitim ve ilkökul eğitim materyallerinin değiştirilmesi ve bu materyallerin toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Maalesef ülkemizde bu problem hâlâ süregelmektedir.

Toplumda bu ayrımcılığın var olması, bilim ve teknoloji alanında çalışan kadınların en büyük sorunudur. Bunların başında iş yerinde ve eğitim hayatında maruz kaldıkları cinsiyetçi şakalar, teknik alanda zayıf olduklarının ima edilmesi, aile kurmada kadından beklentinin çok daha fazla olması gibi durumlar gelir. Bu durum kadın çalışanların daha az tercih edilmesine sebep olmaktadır. Kadın, bu durumda kendini daha fazla ispatlamak zorunda hissetmekte, daha fazla çaba harcamaktadır. Bu nedenle meslek hayatında kabul görmek amacıyla erkek gibi davranmak, kadın gibi olmamak gibi stratejilere başvurmak zorunda kalıyoruz. Bu da bilim, teknoloji ve mühendislik alanlarında eril kültürün değiştirilmesine hiçbir katkı sağlamadığı gibi kadın düşmanı düşüncelerin devamına sebep olmuştur. Üst düzey yönetici pozisyonlarındaki erkekler aynı pozisyonundaki kadın meslektaşlarını kendilerinden genellikle daha aşağıda görmektedirler.”

Yani bu işi bilen, bu işi yapan kadın bilim insanlarının söylediği bir şey var: Bu emek çok kıymetli, bu teknik araştırmalar çok kıymetli, yapacağımız stratejik planlama çok kıymetli. Ama bunların hepsinden daha kıymetli bir şey var: Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK programlarında gerici baskılar nedeniyle kaldırılan toplumsal cinsiyet eğitimlerinin müfredata hakkıyla işlenmesi. Dedğim gibi, bunu sadece hatırlatmak istedim.

Tekrar teşekkür ediyorum, kolay gelsin.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Teşekkürler.

Ravza Hanım’a söz vermeden önce birkaç düzenleme ve birkaç açıklamada bulunmak istiyorum. Açıkçası, bu insanları, kadınları erkeklerden daha aşağıda, ikinci sınıf vesair... Türkiye bunları aşalı çok oldu.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yok valla, Canan Hanım yapmayın. Türkiye’de bazıları aştı da, erkeklerin aşması için çok uzun bir yol var hâlâ...

BAŞKAN CANAN KALSIN – Bununla alakalı üniversitedeki öğretmenler ve hocalar konusunda da biz dünya ortalamasının çok çok üstündeyiz. Bu noktada STEM konusunda birinci olan Polonya, belli bir oranda Türkiye onun hemen arkasından gelen... STEM konusunda Türkiye neredeyse ilk 5’in içerisinde.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – “Soft” alanlarda Sayın Başkan, “soft bilim adamları”nın arasında.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Mesele, STEM alanlarında eğitim görüp görmeme meselesi değil, hem zekâ olarak hem kabiliyet olarak o noktaları seçiyorlar; sadece iş gücünde, işe yerleştirmede sıkıntı var. Yani inşaat mühendisi olan bir genç kızın inşaat sektöründe iş bulabilmesiyle ilgili sıkıntılar var, bizim bunları aşmamız gerekiyor. Dolayısıyla hem kamuda karar alıcıların hem de özel sektörde belli noktalarda görüşmelerimiz var ve belli oranlarda kadınların bu noktalarda... Hani, burada sadece bir rapor hazırladık, o rapor da gayet güzel bir başvuru oldu, hakikaten emeği geçenlere... Aynı zamanda, borsaya kayıtlı ilk 100 şirket de dâhil olmak üzere, özel sektörde ve kamuda belli oranda kadınların işe yerleştirilmesi konusunda bir çalışmamız var ve görüşmelerimiz var. Çünkü eğitim konusunda eşitliğimiz tam, sadece işe yerleştirme noktasında gerilerdeyiz, oranlar düşük. Bunu kabul ettiğimiz için bu çalışmaları yapıyoruz ve biz burada kadın-erkek fırsat eşitliği, başta genç kızlar olmak üzere, gençlerin önünü açmak ve geleceğe hazırlamak istiyoruz. Çünkü buradaki 2023 hedefi, yüzde 38,8 olan kadın iş gücü oranını daha yukarıya taşımak; 42,8'e taşımak. Öyle olduğu zaman kadınların ekonomide de varlığı ve katma değeri de fazla olacak. Bunlar bu raporda yer aldı zaten. Mesele, iş gücünde kadınları konumlandırmak ve işverenler noktasında o alanları açmaya çalışmak; yoksa eğitimde bir sıkıntımız yok, işe yerleştirmelerde sıkıntı var.

Ravza Hanım, buyurun lütfen...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Özür dileyerek, 90'a göre cevap hakkımı kullanabilir miyim Başkanım?

BAŞKAN CANAN KALSIN – Ravza Hanım'dan sonra yapalım mı?

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yok ama size karşı çıkmayacağım, bir cümleyle destekleyeceğim yani Ravza Hanım da öyle anladiysa düzelterek söyleyeyim, öyle alın olur mu?

BAŞKAN CANAN KALSIN – Kısa lütfen...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Sadece şunu demek istiyorum: Tabii ki bu raporun amaçlarından biri bu ama bir işveren bir inşaat mühendisi seçerken erkeği kadına tercih ediyorsa o işverenin aldığı ilkökul eğitiminde de sorun var. Ben bunu söylüyorum. Bu işin temeli de buradadır. Yani buradaki çözüm önerilerini yadsımıyorum, yanına ve daha temel bir öneri olarak raporun geneline de koyduğumuz ve koruduğumuz şeyin altını biraz daha önde çizmemiz gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Buyurun Ravza Hanım.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Çok Kıymetli Başkanım, Kıymetli Alt Komisyon Başkanlarım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım; ben geciktığım için özür diliyorum, başka bir programdan yetişmek durumunda kaldım. Ara ara, meraklı olduğum için, hem Parlamentolararası Birlik Komisyon Başkanlığı yaptığım için hem de yüz yıl evvel mühendis olarak çalışmış birisi olarak, konuya merakımdan dolayı takip etmeye çalıştım. Çok istifade ettim; buradaki tartışmalardan, sohbetlerden, itirazlardan çok çok istifade ettim. Tekrar teşekkür ediyorum benim de bugün özel olarak burada bulunmama izin verdiğiniz için, dâhil ettiğiniz için.

Ben “yüz yıl evvel” dedim. Mühendis olarak Amerika'da Teksas Üniversitesinde eğitim alırken birçok sınıfta tek kızdım. Hocalar dersi anlatırken “gençler” derdi, hani ben de aslında gençlerdendim ama dönüp bana “Anladınız mı? Ravza, sen anladın mı?” bir ekstra nezaket, zarafet; bununla alakalı da bir problemim yoktu. Bu, maalesef, dünya genelinde bir sıkıntı. Onun için, onun önüne geçmek için bu çalışmanın çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Parlamentolararası Birlik Genel Kurullarında -ki Parlamentolararası Birlik, malum, Birleşmiş Milletlerden çok önce kurulmuş-dünya çapında, zannediyorum -şimdi rakama emin olamadım- 44 bini aşkın ya da 440 bin olabilir -sıfırlar aklımda

değil, basamaklar- parlamenter var. Yani dünya nüfusunun çok önemli bir kısmı Parlamentolararası Birlik çatısı altında temsil ediliyor ve Genel Kurula bütün ülkeler iştirak ediyor, aşağı yukarı 179 üyenin tamamı, “associate member”larımız da var. Orada hem kadın çalışmalarına çok önem veriliyor, komisyon üyeleri arasında kadın-erkek oranına çok önem veriliyor ve temsiliyet açısından çok kıymet veriliyor. Orada ben bu rapordan bahsettiğimde herkes hayran kaldı. Böyle bir komisyonun varlığından haberdar değillerdi. Zaten KEFEK benzeri komisyonların da sayısı belki çok az. Ama böyle çalışma yapan bir komisyondan bahsettiğimizde ve Türkiye’de ne seviyede olduğumuzdan bahsettiğimizde çok büyük iltifat aldık, sorular aldık; onu ifade etmek isterim.

Demin de ifade ettiğim gibi, yani mühendislik alanı, çoğu zaman iş yerlerinde bana da... Bir de hem kadın hem başörtülü olduğum için iş hayatına başladığımda genelde başka görevler yapıyorum. Hatta milletvekili olarak bile aynı şeyi yaşıyorum; bir yere gidiyorum, “Milletvekilimiz geliyor.” diyorlar, ev sahibi bakıyor, bakıyor, boşluğa bakar gibi bakıyor çünkü ya bir beyefendi milletvekili arıyor ya da başı örtülü olmayan bir milletvekili arıyor ama değişecek, her seferinde güzel sohbetlere de vesile oluyor. Yani bunu kadınlar olarak yaşıyoruz. Mühendis kadınlar da ayrıca bunu yaşıyor çünkü alanımız dünya çapında erkek egemen bir alan ama bunun değişmesi açısından çok kıymetli bir çalışma, onu ifade etmek istedim.

İki hususu daha ifade edip çok vaktinizi almayacağım Kıymetli Başkanım. Bir de aile meselesi geçti de yani ona cevaben değil de her seferinde ben bunu kayıtlara geçsin, hem Meclis tutanaklarımıza hem de ilahi tutanaklara geçmesi açısından ifade etmek istiyorum: Kadınların haklarını biz müdafaa ederken, haklarımıza sahip çıkarken onların anne olma hakkını, buna bir tepeden bakış söz konusu...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Bana mı söylüyorsunuz bunu?

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Hayır, kesinlikle size söylemiyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Genel anlamda.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Onu başta söyledim, kadın mevzusu ve annelik geçtiği zaman bu maalesef ara ara oluyor ve ev hanımlığı ki bana göre dünyanın en zor işçiliklerinden biri, ben “ev mühendisi” diyorum...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Pandemi hepimiz anladık ne kadar zor olduğunu, evet.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Tabii, evet, Covid süreci de bunu evin dışında olanlarımıza hatırlattı fazlasıyla. Bunların, bu yolu kendilerine hayat tarzı olarak seçen hanımefendilerin de biz haklarını korumak zorundayız. Herkes gidip 08.00-17.00 ya da bizler gibi insan haklarına uygun olmayan çalışma saatlerinde çalışmak zorunda değil, o kadınlar da bizim başımızın tacı. Anne olmaları ve birçok şeyi yapıyor olmaları, dışarıda bizim anladığımız manada çalışmıyor olmaları bizi onların hakkını savunmaktan kesinlikle geri tutmamalı; tam tersine, daha fazla çalışmamız lazım. Bizim bu noktada ayrımcı dili asla -kullanıldığını söylemiyorum- kullanmamamız lazım, kayıtlara geçmesi açısından söylüyorum.

Rapor çok kıymetli bir rapor, ben de almaktan şeref duydum ve şöyle bir göz gezdirdim, bitirmek tabii mümkün olmadı ama gece herhâlde dört beş saat raporla meşguldüm. Akademik bir rapor olması açısından benim için çok kıymetli. Akademiye katkısı, bilim dünyasına katkısı, Meclisimize katkısı açısından tarihî bir vesika olduğunu düşünüyorum. Kıymetli Başkanım da Derya Başkanım da ifade etmiştim, Canan Başkanım burada da söyleyeyim kıymetli vekillerimizin huzurunda: Yani redaksiyonlar yapılsın, ben hemen bir sonraki aşamaya geçeyim, tercüme edilmesi ve.... ISBN numaraları alınıyor, raporda amaç var, tam bir akademik çalışma; amaç, araştırma sorumludur, metodoloji nedir, bunların

hepsi izah ediliyor ve akabinde de detaylara giriliyor. Yani ben toplantıları kaçırdım diye üzülüyordum, tutanaklarla uğraşmayacağım, sizin sayenizde buradan okuyabileceğim. Ama teknik olarak, hani “Şunlar da olsaydı.” dediğim şey de olursa, izninizle, ben de kendimi fahri komisyon üyesi olarak addettiğim için bilahare iletirim.

Bütün emeği geçenlere sonsuz şükranlar sunuyorum. Tarihî bir çalışma. Meclisimizde birçok komisyon birçok çalışma yapıyor, onlar da çok kıymetli ama bu çalışma bilim, teknoloji, matematik, işte, STEM’e yönlendirmeye alakalı. Yoksa kız çocuklarının, kadınlarımızın bütün problemlerini eğer burada çözmeye çalışsak o zaman dağlar gibi bir raporun altında ezilir. O sebeple, onları da konuşalım, konuşacağız, KEFEK’te zaten konuşuyorsunuz fazlasıyla. Heyecanımı da başışlayın, bu raporun ne kadar önemli bir rapor olduğunu tekrar ifade etmek istedim. Bir kıdemli mühendis olarak, eski bir mühendis olarak ve bir siyasetçi olarak, bir vatandaş olarak tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Biz teşekkür ederiz.

Parlamentolararası Birlikte çalıştaylarda birlikte olduk, çalıştık. Tekrar, sizin katkınız için de teşekkür ediyorum. Hakikaten iş birliğinden, birlikten kuvvet doğdu. Bu noktada da desteğiniz için tekrar teşekkür ediyorum.

Son sözü size vereyim.

Buyurun.

DİRAYET DİLÂN TAŞDEMİR (Ağrı) – Teşekkür ederim Başkan.

Öncelikle emeğinize sağlık, çok önemli bir çalışma elbette ki çünkü tamamıyla erkeklerle özdeşleşen bir alana ilişkin bir çalışma yürütüyoruz. Bunun bir zihniyet meselesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçları olduğunu hepimiz biliyoruz; hani, Dönüşümün de öyle kolay olmadığını da biliyoruz yani bir iki çalışmayla bütün bu alanı dönüştürmenin imkânsızlıklarını da biliyoruz ama nihayetinde burada yürütülen çalışmayla birlikte hem deneyimlerimizi ortaklaştırmak hem de bu alanı nasıl güçlendirebiliriz, ortak tartışmak, bu eleştirileri sunmak; bu çalışmayı zayıflatmak değil. Bence biraz buradan da bakmak lazım. Hani o demokratik kültürü işletmek, birbirimizi dinlemek, niyeti sormadan anlamak da önemli. O açıdan tabii ki ben KEFEK üyesiyim ama Alt Komisyon üyesi değilim. Dolayısıyla, Züleyha vekilimiz biraz aktarmaya çalıştı. Ben zaman açısından tekrara düşmeyeyim. Benim de elime rapor iki gün önce ulaştı. Dolayısıyla, hani bu kadar önemli bir çalışmayı yakinen takip etmek, eleştiri ve öneri sunma konusunda şu an zorlanıyorum çünkü bütün gün bakma şansım olmadı.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Komisyon raporu elinize gelmedi mi?

DİRAYET DİLÂN TAŞDEMİR (Ağrı) – Yok sonuçları da elime ulaşmadı maalesef ya da belki ben bakamamışımdır onu arkadaşlarla konuşurum.

O açıdan biraz bu konuda hani elbette ki biraz toz pembe tablolar çizmeye çalışıyoruz, sorunları biraz daha geriye iterek de bazı tartışmalar yürütülüyor. Bunlara çok girmeyeyim ama nihayetinde ciddi bir çalışma yürütülmüş. Tekrardan emeğinize sağlık ama bu konuda biraz eleştirilere de açık olalım hani niyetlerin dışına taşırmadan, çünkü gerçekten biz de eleştiri ve önerilerimizle bu çalışmayı güçlendirmek istiyoruz, kendi deneyimlerimizi de yansıtmak istiyoruz. Biz sonra önerilerimizi de yazılı olarak size sunacağız.

Teşekkürler.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Tekrar hatırlatmakta fayda var. 16/06/2020 tarihinde Alt Komisyonumuz toplantı yaptı ve orada Üst Komisyona havale etmek üzere bir karar alındı, e-mail olarak da size uzmanlarımız tarafından gönderildi, Whatsapp’tan da gönderildi diye teyit ediyorum.

DİRAYET DİLÂN TAŞDEMİR (Ağrı) – Ulaşmadı Whatsapp’tan da ulaşmadı.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Ya telefonunuzda bir sıkıntı vardır. Lütfen onu şey yapalım Dirayet Hanım.

DİRAYET DİLÂN TAŞDEMİR (Ağrı) – Bir bakarız tekrar.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Onu revize edin. Bir de cumaya kadar redaksiyon yetkisiyle birlikte okuyup bize yönlendirirseniz tavsiyelerinizi, redaksiyon yetkisiyle birlikte raporumuzu da kabul edeceğiz inşallah.

Son bir söz galiba var oradan Tülay Hanım siz mi?

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Konuyla ilgiliyse Ravza Hanım tamamlasın.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Buyurun, Ravza Hanım.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Ben not alıyorum ama bazen bakmayı unutuyorum ya da bakıyorum görmüyorum. “Digital divide”dan bahsetmek istemiştım bir cümleyle yani, dünyada büyük bir sıkıntı. Allah’a şükür bizim Türkiye’de yok. Özellikle bu muhtemelen konuşuldu daha önce ama online eğitime geçtiğimizde devlet desteğiyle... Tabii, bu arada servis temin eden Telekom şirketlerinin de katkısı çok önemli yeterli altyapı var ve bu “digital divide” meselesinde biz bir sıkıntı yaşamadık. Şimdi, Türkçesini düşünüyorum da onu toparlayamadım. “Digital divide” dediğimizde, dünyanın bir kısmının hiç interneti yok, suyu yok, elektriği yok. Yani, bu meseleden de raporda bahsedildi mi onu bilmiyorum, ona bakamadım.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Dijital eşitsizlik... Ben konuşmamda söyledim. Evet, erişim noktasında...

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Erişim sıkıntısı olarak belki ifade edilmiştir. Bu açıdan da çok hani olumlu bir yerde olduğumuzu ifade etmek istedim.

Tekrar çok teşekkür ederim.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Son sözü de size veriyorum.

Tülay Hanım Buyurun.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Çok teşekkür ederim.

Başkanım, öncelikle iki yıl Alt Komisyonunda görev yaptık Derya Başkanımızın başkanlığında. Tabii, akademisyen kökenli ve teknik de bir isim olarak Derya Başkanımızın gerek gittiğimiz arazi ziyaretlerinde, nokta ziyaretlerde, gerekse davet edilen tüm akademik kadronun verimliliği açısından çok değerli bir rapor ve çalışma oldu, çok ciddi bir emek var.

Ben öncelikle tebrik ediyorum, teşekkür ediyorum.

Canan Başkanımız hemen hemen birçok toplantımızda yer aldı, her birinde yer aldı ve devamındaki yönlendirmelerde de ışık tuttu. Sera Vekilimiz vardı orada 16’sındaki toplantıda ama grubunuz adına vekilim “Hiçbir rapor elimize ulaşmadı.” dedi. Temsilen grubunuzdan hiç kimse yoktu son toplantıda, o gün verildi, taslaklar.

DİRAYET DİLÂN TAŞDEMİR (Ağrı) – Olabilir, bazen kaçırabiliyoruz.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Aradan 15-20 günlük bir zaman geçti. Elbette olabilir ama şu olamaz: Direkt cümleye “Erken evliliklere yol açan iktidar...” Hayır erken evliliklerin, kız çocuklarının evliliklerinin kaldırılmasını sağlayacak yasal düzenlemeleri sağlayan iktidar. Yani ön yargıyla, raporu bile okuyamadan, o ya da bu nedenle direkt ön yargıyla bakmaz da o seti kaldırırsak, şu raporun Türkiye’ye yani bizim ülkemize, canım ülkemize sağlayacak avantajlarını görebileceğiz.

Sera Vekilimin feminist kimliğini çok önemsiyorum. Birçok düzenlemeler de yapıldı ama ben inanıyorum ki “Bu rapor demek güçsüz kadın başlığıyla...” Cümlesinden o da rahatsız olacak çünkü bu topraklarda sadece sahada, meydana değil, cephede bile Türk kadını hep en önlereydi.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Ondan rahatsız mı oldun Tülay Hanım?

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Bizim insanımız. Burada hiçbir sorun yok ama şu var, yani, kayıtlara geçsin diye söylemem lazım çok önemli çünkü: Dünya evriliyor, artık yazılım bilmeyen, artık kodlama bilmeyen okuma yazma bilmiyor gibi olacak, oluyor başladı. Yani o yüzden şu raporu işaret alıp devlet kurumları ona göre yapılırsa, şu rapordan istinaden... Bakın, -16’sındaki toplantıda vardınız, Arzu vekilim de oradaydı- o toplantıya katılan birçok akademisyenin dediğini... İlk kez dedi, hele hele de meclisin buna dikkat çekmesi ne kadar harikulade bir şey değil mi? İşte, oradan o ışıkla yola çıkmak, önümüzü aydınlatacaktır. İnanıyorum ki önümüzdeki hafta bu lansmanı yaparken de komisyon olarak, bütün komisyon üyeleri olarak, o onuru, o güzelliği birlikte yaşamış olacağız.

Tekrar Kıymetli Derya Başkanımıza, çok değerli Canan Başkanımıza, bu raporun hazırlığı aşamasında emek veren herkese de yüreктen teşekkür ederim.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Derya Hanım’a son sözü verip sonra oylamaya geçeceğiz.

Buyurun.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Çok kısa bir şey ekleyeceğim.

Bizim bu çalışma sırasında 20 toplantımız oldu ve bu 20 toplantıya 35 katılımcımız katıldı. Saha ziyaretlerimizle birlikte de 45’e yakın sunum dinledik. Aslında hemen hemen her toplantıda kız çocukları, kadınlar, erkeklerle ilgili, toplumsal bakış açılarıyla ilgili konu gündeme geldi. Toplantıya düzenli katılan arkadaşlarımızın hepsi bu konudan haberdarlar, bu konuyu sürekli dile getirdik. Sera Vekilimin dediği konuların bir benzerleri aslında raporumuzda var vekilim. Belki cümle değişmiştir ama aynı konu, aynı düşüncelerle olan değerlendirmeler de var. Toplumsal bakış açısıyla ilgili bizim de sorumluluklarımız var. Tabii biz bu süreci de tamamlamış değiliz, hepimize, burada bulunan tüm milletvekillerine de bu konuyla ilgili çok büyük sorumluluk ve görev düşüyor; bu alanda bunları daha iyiye nasıl taşıyabiliriz, önerilerimiz var, sonuçlarımız var, bunları nasıl uygulamaya geçireceğiz? Bu konuyla ilgili çalışmalarımıza yine hep birlikte devam ederiz ama bu anlatılan konuların hepsi gerçekten 20 toplantıda gündeme geldi. Yani, ben hani “Bu konu gündeme gelmedi.” denilince gerçekten üzüldüm. Sadece 16’sında bir sonuç elde ettik ama 20 toplantıda da her konuşmacının arkasından soru-cevap bölümümüz oldu ve o bölümlerimizde bu talepler bize getirildi. Tutanaklarımızda da bunlar var, zaten raporumuzun içerisinde o tutanak numaralarımız da yazılı, oradan da detaylara girebiliriz. Yani, onlarla ilgili bir sıkıntı yok, iletmek istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Çok teşekkürler.

Hemen kısa bir söz, son demiştik ama buyurun lütfen.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Evet, Değerli Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; ben de sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Tabii, bizim dönemimizde KEFEK çatısı altında böyle bir çalışma yapılmış olmasından da son derece mutluyum.

Ben sadece, tutanaklara geçmesi açısından bir noktaya değinmek istedim: Kadın ve kadın hakları, kadınların gelişmesi, sosyal hayatta var olması adına toplantılar yapılırken, konuşmalar yapılırken, değerlendirmeler ve çalışmalar yapılırken çatışmacı bir dil kullanılmasına ben karşıyım ve ciddi

anlamda topluma zarar verdiği kanaatindeyim. Biz bu toplumu kadınlar, erkekler birlikte oluşturuyoruz. Ailede hem kadın var hem erkek var. “Kadına rağmen erkek” veya “erkeğe rağmen kadın” dilinin kullanılmasını yanlış buluyorum.

Tabii hayatın gelişmesi, sosyal hayatın gelişmesi, toplumsal hayatta kadının seviyesinin yükselmesi noktasında hayati anlamda yapılan çalışmalar var. Dolayısıyla, yapılan çalışmalar da görmek ve takdir etmek gerektiğini düşünüyorum. Az önce Başkanım ifade ettiler: Kız çocuklarının eğitiminde, kız çocuklarının istihdamı noktasında, bayanların bir noktaya gelmesinde istatistiklere baktığımız zaman aslında son yirmi yılda, son on sekiz yılda ciddi mesafe katedildi. Dolayısıyla, bunların bir daha altını çizmek istedim.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Çok teşekkürler.

Alt komisyon raporu üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Raporu redaksiyon yetkisiyle birlikte oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hayırlı olsun, inşallah bundan sonra devam edecek olan çalışmalarımızda bize yol gösterecektir.

Tekrar teşekkürler. Derya Hanım, başta siz olmak üzere bütün Alt Komisyon üyelerimize, vekillerimize, katılım sağlayan Ravza Başkanımıza, akademisyenlerimize teşekkür ediyoruz.

Şimdi, ikinci bölüme geçiyoruz.

*2.- 26'ncı Yasama Döneminde kurulan, Türkiye’de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Konulu Alt Komisyon Raporu’na ilişkin görüşmele (x) (xx)******

BAŞKAN CANAN KALSIN –Değerli üyelerimiz, şimdi de gündemimizin son konusuna, “Türkiye’de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri” konulu alt komisyon raporunun görüşülmesine geçiyoruz. Bildiğiniz üzere, bahsi geçen alt komisyon bir önceki yasama döneminde kurulmuş ve çalışmalarını tamamlayarak raporunu hazırlamışsa da erken seçime gidilmesi ve bazı diğer nedenlerle söz konusu rapor bastırılıp dağıtılamamıştır. Raporu incelediğimde önemli bir emeğin söz konusu olduğunu gördüm ve raporda bazı kısımların tamamlanmaya muhtaç olduğunu görüyoruz. Bu nedenle, ben bu çalışmayı Komisyonun gündemine aldım. Eğer siz de uygun görüyorsanız raporu tartıştıktan sonra kabul edip bastırabiliriz.

Değerli üyelerimiz, raporunu sunmak üzere Alt Komisyon Başkanımız Bennur Hanım’a söz vermek istiyorum.

Buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Çok Kıymetli Başkanım, değerli Komisyon üyelerimiz, çok kıymetli katılımcılar; öncelikle bu alt komisyon raporunun tekrardan gündeme gelip burada onaya muhtaç olduğu bir durumda, Sayın Başkanımız Canan Kalsin Hanımefendi’ye gerçekten sizlerin huzurunda teşekkürlerimi bir borç bilirim.

(****) 25/02/2016; 07/03/2016; 29/03/2016; 31/03/2016; 14/04/2016; 28/04/2016; 01/06/2016; 15/06/2016; 29/06/2016; 22/11/2017 tarihli Türkiye’de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Konulu Alt Komisyon Tutanakları, bu Toplantı Tutanağına eklidir.

(*****) Türkiye’de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Konulu Alt Komisyon Raporu, bu Toplantı Tutanağına eklidir.

Biz bu raporu hazırlarken siyasetüstü bir rapordur bu. Çünkü, engellilik konusunda kimse siyasi bir malzeme olarak kullanmadı, herkes gönüllülük esasına dayalı olarak çalıştı. Bu anlamda, emeği geçen, katkısı olan herkese çok çok teşekkür etmek istiyorum.

Raporumuzun amacıyla başlamak istiyorum. Ülkemizde engellilerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını temin ve teşvik etmek, engellilere yönelik politika anlayışının esasını oluşturmaktır. Engellilik konusunun tüm politika alanlarında gözetilerek hak temelli bir yaklaşımla kurgulanması ve engellilerin karar alma mekanizmalarında katılımının sağlanması, ülkemizin engellilik politikasının önceliklerini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, insan hakları yaklaşımı esasıyla farklılıklara saygı ve toplumsal bütünleşme temelinde engellilerin eşit vatandaşlar olarak insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürmeleri temel hedef olarak alınmıştır.

Engelliler politikasının uluslararası dayanağını ülkemiz tarafından sırasıyla 2009 ve 2015 yıllarında onaylanan Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Ek İhtiyari Protokol, ulusal dayanağıysa Anayasa ve Engelliler Hakkında Kanun oluşturmaktadır.

Ülkemizde engelliler politikası, engellilik alanında çerçeve kanun niteliğinde olan 2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'la şekillenmiştir. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesiyle herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin eşit olduğu açıkça vurgulanmaktadır. 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliklerinde söz konusu maddede yapılan değişikliklerle de bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı bir durum sayılmayacağı düzenlenmiştir.

Evet, Alt Komisyonun belirtilen hedefler ve ülkemizin benimsemiş olduğu engeller politikası çerçevesinde Türkiye'de yaşayan engelli kadınlar ile engellilere bakmakta olan kişilerin sorunlarına çözüm önerileri getirmek adına toplamda 10 adet toplantı yapılmıştır. Bu toplantılarda, kamu kurum, kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarından oluşan etkin bir katılım sağlanmıştır. Az önce Başkanımızın da belirttiği gibi, biz ilk toplantımızı 29/6/2016 tarihinde yapmıştık ve sonrasında sırayla 10 toplantı yaptık ve son toplantımızı da 22/11/2017'de yapmıştır. Tabii, elde olmayan sebeplerle -erken seçim, darbe kalkışması gibi sebeplerden dolayı- maalesef Komisyonumuz sizlerin onayına muhtaç bir şekilde bekledi, oysa bitirmiştik Komisyonumuzu.

Tabii, bu alanda birtakım sorunları tespit ettik. Bu sorunları da 9 ana başlık içerisinde topladık. Türkiye'de engellilik istatistikleri, engellilik değerlendirmesi, rehabilitasyon hizmetleri, bakım hizmetleri, evde bakıma destek hizmeti, eğitim hizmetleri, istihdam ve sosyal güvenlik uygulamaları, erişilebilirlik uygulamaları ve toplumsal hayata, yaşama katılım olarak 9 ana başlıkta topladık. Veri ve istatistik çalışmaları diğer sosyal alanlarda olduğu gibi engellilik alanında da oluşturulan politika ve uygulamaların etkinliğinin değerlendirilmesi ve engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerin geliştirilmesinde temel dayanaktır. Bu kapsamda, engelli bireylerin toplumsal yaşamın tüm alanlarında diğer bireylerle birlikte yer alarak haklarından yararlanabilmelerinin sağlanması ve bu haklarının geliştirilmesi için gerekli politikaların formüle edilmesi ve geliştirilmesinde yol gösterecek veri ve istatistikler büyük önem taşımaktadır.

Yansıda da görebileceğiniz gibi, genel nüfus içinde yaş grubu ve cinsiyete göre en az 1 engelli olan nüfus tablosunu görmekteyiz. Biz bunu 2020 yılı itibarıyla güncellemiş bulunmaktayız. Ve yine, genel nüfus içinde engel grubuna göre engelli nüfusu görülmekte yansıda. Yine bunu 2020'ye göre revize ettik.

İstatistik çalışmalarında sorun alanlarını tespit ettik Komisyon üyelerimizle birlikte. Ülkemizde yeterli düzeyde olmadığı ve özellikle politika ve programların geliştirilmesi için kapsamlı istatistik çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Engelli sıklığına ilişkin verilerin genel nüfus

araştırmalarından elde edildiği ve araştırmalar arasındaki sürenin uzun olabileceği belirlenmiştir. İdari kayıtlar sadece belirli kriterler çerçevesinde sunulan hizmete başvuran engelli bireylere ilişkin veriler sağlamakta, ancak ülke genelinde engellilerin sıklığına ilişkin bir veri sunamamaktadır.

Tabii, yine, değerli katılımcıların katkılarıyla birlikte bizler bu sorunlara birtakım önerilerde bulunduk, bunlar da şöyle: Engelli sıklığını tespit etmeye yönelik gereksinim duyulan araştırmanın TÜİK tarafından on yıllık periyotlarla yapılması konusunda tavsiyede bulunduk. Yine, TÜİK tarafından gerçekleştirilen örneklem hacmi uygun olan araştırmalara engellilik bazında ayrıştırılmış verilerin elde edilebilmesini sağlayacak bir sorunun eklenmesini tavsiye ettik, bir soru sorulması gerekiyor burada. Yine, kurumların idari kayıt sistemlerinin, engellilik bazında ayrıştırılmış veri sağlayacak şekilde iyileştirilmesi konusunda çözüm önerilerinde bulunduk. Yine, engellilik durumunun tespit ve uygulama esasları yönetmelikle belirlenmektedir. Bu özel ihtiyaçlarını belirleyen derecelendirmeler bulunmaktadır. Ağır engelliler için fonksiyonel değerlendirme ölçeğinin uygulanması sağlanmıştır. Yine, çocuk engelliler için 0-18 yaş çocukların, özel gereksinimlerinin farklı bir biçimde değerlendirilebilmesi ve çocuk raporlama ve değerlendirme sisteminin oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Burada bizim için çok önemli olan konulardan bir tanesi olan engelli sağlık kurulu raporlarında, öncelikli sorun alanlarını tespit ettik ve sonrasında da yine önerilerde bulunduk. Aslına bakarsınız raporda daha geniş kapsamlı göreceksiniz, ben bir iki tanesini burada size sunacağım vaktinizi almamak adına çünkü Genel Kurula yetişeceksiniz Değerli Başkanım. Ben bunlardan en önemlilerini söylemeye çalışıyorum: Engelli Veri Bankasının güncellenmesi, verilerin paylaşımı, veri güvenliği, kurumların elektronik veri paylaşımına dair yetkilendirilmesi, itiraz raporlarının sayıca fazla olması, kişinin engelli sağlık kurulu raporu bulunduğu hâlde değişik amaçlar için tekrar raporlar alınması, dolayısıyla sağlık kurullarındaki iş yükünün artması, kişilerin engellilik haklarıyla ilgili bilgisi olmadan hastaneye başvurmaları. Yine, kurumlar arası koordinasyonun yetersizliğini tespit ettik burada. Engelli sağlık kurulu raporlarında içeriğin ayrıntılı bir şekilde yazılmaması konusunu tespit ettik. Mükerrer başvuruların iş yükünü artırmasının öneminden bahsettik. Bir iki tanesini böylece söylemiş oldum, raporumuzda daha geniş kapsamlı bir şekilde bulunmakta. Yine, bunlar için de bazı çözüm önerilerimizi dile getireceğim. Engelli sağlık kurulu raporuyla ilgili itiraz mekanizmasının kurumsal olarak çalıştırılması gerektiğini söyledik. Raporda bulunan “kullanım amacı” kısmının kaldırılması gerektiğini vurguladık. Engelli ve ailesinin sosyal haklar ve engelli sağlık kurulu raporu açısından, rapor almadan önce bilgilendirilmesinin çok önemli olduğunun üstüne bastık. Engelli veri tabanının hayata geçirilmesi konusunda TÜİK’e tavsiyede bulunduk. Ağır engelliliğin, değerlendirilmesiyle ilgili, yönetmelik ekinde yer alacak standart bir ölçüm aracının, zihinsel engellilik tespiti gibi geliştirilmesini önerdik. Engelli sağlık kurulu raporlarında, içeriğin ayrıntılarının yazılmasını önerdik. Bu engelli veri tabanının hayata geçirilmesi konusunda çok üstüne basarak çalıştık Değerli Başkanım ve biz bu raporu hazırlarken maalesef böyle bir veri tabanı yoktu. Bu anlamda, bu Komisyonun ne kadar önemli olduğunu, buradaki çalışmaların ne kadar önemli olduğunu tekrar sizlere ifade etmek istiyorum. Çünkü bahsettiğim gibi, 2016 ve 2017 yılları arasında yapılmış bir rapordur. Bu toplantıya katılan kamu kurum ve kuruluşlarındaki genel müdürlüklerimiz, daire başkanlıklarımız özelinde katkı sağlayan bütün değerli, kıymetli arkadaşlarımız, buradan aldıkları bilgilerle kendi kurumlarına gidip bunları dile getirdiler. Şu anda çözüm noktasına ulaşmış olduğunu görmenin sevincini yaşıyorum. Çünkü artık Sağlık Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonu ile birlikte engellilerle ilgili bir veri tabanı oluşturuldu, bunu da buradan ifade etmek istiyorum.

Çocuk yaş grubu için yönetmelik düzenlemelerinin yapılmasının özellikle üstüne basmıştık. Tabii, bunun sonrasında ÇÖZGER’imiz tekrardan ortaya çıktı, bu anlamda da yine Komisyonumuzun çalışmasının emeğini görmüş olduk.

Bir başka başlığımız -az önce 9 ana başlıktan bahsetmiştim- rehabilitasyon hizmetleri. Engellinin bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayabilmesini ve yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan fiziksel, sosyal, zihinsel ve mesleki beceriler kazandırmaya yönelik hizmetler “habilitasyon” olarak adlandırılmaktadır. Herhangi bir nedenle oluşan engelin etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmeyi ve engellinin hayatını bağımsız bir şekilde sürdürmesini sağlamayı amaçlayan fiziksel, sosyal, zihinsel ve mesleki beceriler geliştirmeye yönelik hizmetler ise “rehabilitasyon” ismiyle ifade edilmektedir. Engellilerin öncelikle bulundukları ortamda bağımsız yaşayabilmeleri için, durumlarına uygun olarak gerekli psikososyal destek ve bakım hizmetleri sunulur. Destek ve bakım hizmetlerinin sunumunda kişinin biyolojik, fiziksel, psikolojik, sosyal, kültürel ve manevi ihtiyaçları ailesi de gözetilerek dikkate alınır. Destek ve bakım hizmetlerinin standardizasyonu, geliştirmesi ve yaygınlaştırması için gerekli olan çalışmalar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yürütülür. Biz Komisyonumuzun başlığında da “engellisine bakanlar” olarak ifade ettik. Aslına bakarsanız genelde engellisine bakanların -bunun tespitini de sevgili uzmanımız Gökâl Bey’le birlikte yapmıştık- yüzde 98’nin kadın, yüzde 2’lik bir dilimin de erkek olduğunu gördük. Biz burada KEFEK olarak -erkeği de koruma amaçlı- özellikle “engellisine bakanlar” diye kullandık bunu. Bununla ilgili olarak da engellisine bakanları da güçlendirmek adına Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere tüm kamu kurumlarıyla koordineli bir şekilde çalışmalar yürütmekteyiz.

Biz bu rehabilitasyon hizmetlerinde birtakım sorunlarla karşılaştık ve bunları ifade etmek istiyorum şimdi. Birincil ve ikincil mevzuatta rehabilitasyon tanımı birçok kez hizmet alanına ilişkin olarak yapılmıştır. Bakanlıkların ana hizmet alanlarının, destekleyici hizmet alanı olması nedeniyle her bakanlığın çalışma alanında rehabilitasyon tanımı ve rehabilitasyon merkezi tanımı yapılarak çeşitli merkezlerin açılması sağlanmıştır. Merkezlerin, bağlı bulundukları bakanlıkların denetim birimlerince denetlendikleri ancak bireyin kazanımları dikkate alınarak merkez değerlendirmelerinin yapılmamakta olduğu gözlenmiştir. Rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanan birey, her bakanlığın rehabilitasyon hizmetine ayrı ayrı başvuru yapmak zorunda kalmaktadır. Bireylerin, aldıkları hizmetlerden memnuniyeti ölçümlenememekte ve hizmetlerin sıra takibi ya da yararlılığı değerlendirilememektedir. Biz sorun olarak bunları tespit ettik.

Çözüm önerileri olarak da şunları tavsiye ettik: Bakanlıkların hizmet alanları çerçevesinde rehabilitasyon tanımlarının tekrar yapılmasının sağlanmasını önerdik. Bakanlık hizmet alanları içinde mükerrer alan olan hizmetlerin, hizmette devamlılığı sağlamak üzere ayrıştırılarak tanımlanmalarının yapılmasının sağlanmasını önerdik. Bireye hizmet veren tüm kurumların veri kaydının tek bir merkezden görülmesi sağlanarak değerlendirmelerin yapılmasına olanak verilmesi, denetleme araçlarının bireyin aldığı hizmetin kalitesinin ve yeterliliğinin ölçülmesine olanak verecek şekilde düzenlenmesi, personel niteliğine hizmet verilen alanlara ilişkin tanımlamaların yapılması ve mezuniyet sonrası hizmete ilişkin eğitim programlarının hazırlanması olarak sıralanabilir diye önerilerde bulunduk.

Tabii, ülkemizde bakım hizmetleri erken ve geç dönemde süreli ve sürekli olarak kurumsal bakım, evde bakım ve yatılı-gündüzlü bakım şeklinde sağlanmaktadır. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı bakım ve rehabilitasyon merkezleriyle, yine bu genel müdürlüğümüzün izniyle açılmış olan diğer resmî kurum ve kuruluşlara ait bakım merkezleriyle, özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti ya da sosyal yardım yapılmak suretiyle de evde bakımla destek verilmektedir.

5378 sayılı Kanun kapsamında, evde bakım modeliyle engelsiz yaşam merkezi, umut evi gibi yeni modeller de uygulamaya geçilmiştir. 2010 yılında yürürlüğe giren Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik kapsamında -ki biz artık özürlü demiyoruz burada engellilerin bakımı diyoruz ama bazı genelgeçer maddelerin üzerinde hâlâ daha bu terim

kullanılmakta- engelli bakım hizmetleri alanında yeni bir hizmet modeli olan “evde bakıma destek hizmeti” uygulanmaya başlanmıştır. Aynı yönetmelik kapsamında “geçici ve misafir olarak bakım hizmeti” de başlatılmıştır. Bu, mesela çok önemli bir bakım hizmeti. Mesela aile bir yere gidecek olsa engelli evladını nereye bırakacak, onunla ilgili kaygılar yaşamakta. Mesela yurt dışı seyahati olacak, engellisini on beş gün, bir ay bir yerde bırakması gerekiyor. Bu anlamda, biz devlet olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının koordinasyonunda onların yılda otuz gün -ki bu bazen altmış güne de çıkarılabiliyor- bakımlarını üstleniyoruz. Yine, biz burada bakım hizmetlerinin sorunlarını inceledik Değerli Komisyon üyeleriyle birlikte. Uzun dönemli bakım iş gücü piyasasının hem kurumsal bakımı hem de kurumsal olmayan bakımı kapsayacak şekilde düzenlenmesinin ve denetlenmesinin gerektiğini tespit ettik. Bakım hizmeti alanında anlamlı, standart ve doğru istatistiki bilgiler üretilmesinin sağlanmasının gerektiğini vurguladık. Ülkenin yapısal koşullarına uygun uzun dönemli bakım politikaları oluşturulması ve bu politikalar doğrultusunda vatandaş odaklı, etkin ve kaliteli hizmet sunan uzun dönemli bir bakım sisteminin kurulmasının gerektiğini önerdik. Bunun yanında, bakım sigortasının finansmanında ülkemizin ekonomik yapısı, siyasal tercihleri ve sosyal hedeflerle ilişkileri kadar sosyokültürel değerler ve kurumsal yapılar açısından da birtakım farklılıklar olduğu görülmekte ve ülkemize özel model geliştirilmesi ihtiyacının bulunmakta olduğunu gözlemledik.

Çözüm önerileri olarak da şöyle tavsiyelerde bulunduk: Bakıma muhtaç kişilere sunulacak hizmetler açısından kapsamlı, yüksek kaliteli, ailenin finansal, fiziksel ve duygusal yükünü hafifleten uygulamaların tercih edilmesini önerdik. Uzun dönemli bakım işgücü piyasasını hem kurumsal bakımı hem de kurumsal olmayan bakımı kapsayacak şekilde düzenlemesini ve denetlemesini önerdik. Yine, ülkemize uygun uzun dönem bakım sistemi ve bakım sigortası finansman modelinin belirlenmesini önerdik.

Yine, eğitim hizmetleri kısmımız var. Engelliler, diğer bireylerle eşit biçimde eğitim hakkına sahiptir. Eğitim sisteminin, eşitlik temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın engellilerin kişilik, yetenek, yaratıcılık, zihinsel ve fiziksel beceri potansiyellerinin en üst derecede gelişimi ve engelli bireylerin onur ve değer duygusunun güçlendirilmesini sağlayacak şekilde ihtiyaç duydukları özel tedbirlerin alındığı, bütünleştirici ve hayat boyu öğrenim imkânı sağlayan bir yapıda olması gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının 2018-2019 eğitim öğretim yılı örgün eğitim istatistiklerine göre 1.489 okul ve kurumda toplam 398.815 öğrenci özel eğitim almaktadır. Bunun yanı sıra, giderleri devlet tarafından karşılanmak üzere yine Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde seanslı olarak destek eğitim hizmeti verilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının istatistiklerine göre 2.505 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde destek eğitimi verilmekte olduğunu da burada ifade etmek isterim.

Eğitim hizmetlerindeki sorunlarımızdan -bunları da yine raporumuzda uzun uzadıya görme imkânınız olacak- yine birkaçını okuyacağım. Engellilerin eğitimi konusunda engelli çocuğa sahip aileler, öğretmenler, okul yöneticileri, veliler, engelli olmayan öğrenciler başta olmak üzere toplumsal bilincin sağlanması konusunda eksiklikler mevcuttur. Özel eğitime erken başlanması esastır ancak ailelerin bu konudaki bilinç ve bilgi eksikliği sebebiyle engelli çocuklar eğitim almakta gecikebilmekte ya da özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasa söz konusu olmayabilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ancak özel nitelikte olan ve engelli öğrencilere destek eğitim hizmeti veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin verdikleri eğitimin niteliğine ilişkin ve eğitimde istismarın önlenmesi amacıyla sürekli ve ciddi bir biçimde denetlenmesi konusunda sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. Özel gereksinimli çocukların okul içindeki ulaşılabilirliğinin sağlanmasına yönelik

fiziksel düzenlemelerin engel gruplarının farklı ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde dikkate alınması gereklidir. Ancak, özellikle kaynaştırma okullarında standartlara uygun düzenlemelerin yapılmasında sıkıntılar yaşandığını gözlemledik.

Çözüm önerilerimiz de şu şekilde oldu: Toplumsal bilincin sağlanması konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerine ağırlık verilmelidir. Özel eğitime erken başlanmasını sağlamak için Millî Eğitim Bakanlığının engelli çocuğa sahip ailelere eğitim konusunda sunulan danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme hizmetlerinin artırılması gerektiğini önerdik, ki özellikle kamu spotlarının bu anlamda çok daha verimli olabileceğini düşündük. Acil olarak tüm eğitim kurumlarında erişebilirlik düzenlemelerinin yapılması gerektiğini söyledik. Şu anlamda burada önemle bahsetmek istiyorum, Sayın Cumhurbaşkanımız bu yılı “Erişebilirlik Yılı” ilan etti. Bu, bizim için gerçekten de çok anlamlıydı çünkü erişemediğiniz hiçbir yerde başarılı olamazsınız. O yüzden burada Sayın Cumhurbaşkanımıza minnettar olduğumu ifade ediyorum ve engelli camiası adına, kendi camiam adına tekrar tekrar teşekkür ediyorum. Bunun yanı sıra yine, çözüm önerilerini raporlarımızda göreceksiniz, kaynaştırma sınıfındaki engelli olmayan çocukların ve ailelerinin de engelli konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini özellikle vurgulamak istiyorum. Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu iş birliğinde özel eğitim konusunda yeterince eğitim almamış kişilerin alanda eğitimci olarak değerlendirilmesi, sorunun çözümüne yönelik olarak ihtiyacın giderilmesi konusunda çalışmaların başlatılmasını özellikle önerdik ve üniversitelerimizde özellikle bu konuda kota artırımına gidildi özellikle bu alanda.

Yine, engellilerin sosyal hayata katılımlarının en önemli araçlarından biri çalışma hayatında aktif olarak yer almaları yani istihdamlarının sağlanmasıdır. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, ayrımcılık karşıtı ve engellilere yönelik önemli bir hak belgesi olmuştur. Engelliler Hakkında Kanun’la istihdamın tüm aşamalarında engelliye dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, iş yerlerinde engellilerin ihtiyaçlarına yönelik makul düzenleme yapılması için gerekli tedbirlerin alınması ve açık iş gücü piyasasında istihdamı güç zihinsel ve ruhsal engelliler için korumalı iş yerlerinin kurulması öngörülmüştür.

Yine, yansıda da göreceksiniz, Türkiye’de engellilere ilişkin iş gücü göstergeleri görülmektedir. Bu göstergeler de 2020 yılına göre tekrar revize edilmiştir. Burada gururla söyleyeceğimiz bir konudan da bahsetmek istiyorum yine. 2002 yılı sonu itibarıyla 5.777 olan memur olarak istihdam edilen engelli birey sayısı 2019 yılı Kasım ayı itibarıyla 55.196’ya ulaşmıştır. Burada yine Sayın Cumhurbaşkanımızı tekrar yâd etmek istiyorum. Bir konuda “Sayın Cumhurbaşkanım, engelliden öğretmen olur mu?” demişlerdi, kendisi de çok samimi bir şekilde “Bal gibi de olur.” demişti. Şu anda eğitim camiasında birçok engelli arkadaşımız, değerli, kıymetli eğitimcilerimiz küçüklerimizi, gençlerimizi eğitmekte. Bunu da gururla burada ifade etmek istiyorum.

Burada istihdamla ilgili sorunlardan birkaçını yine okuyacağım. İstihdamın teşvikiyle ilgili kapsamlı pek çok mevzuat geliştirildiği görülmekle birlikte istihdam oranlarına aynı kapsayıcılıktla yansımının zaman alacağı tahmin edilmektedir. Engellilerin istihdamının mesleki eğitim ve mesleki rehabilitasyondan bağımsız düşünülemeyeceği gerçeği ilgili kesimler tarafından bilinmemekte veya benimsenmemektedir. Mesleki rehabilitasyonla desteklenen ve verimlilik esaslı istihdam planlaması yapılamamaktadır. İstihdam öncesi engelli bireylerin çalışamayacağı işler belirlenmekte ancak çalışabileceği işlere dair bir değerlendirme yapılmamaktadır. Bu, bu şekilde tespit ettiğimiz bir konuydu ama görüyorum ki son güncellemelere göre kamu kurum ve kuruluşlarına yerleştirilirken -özellikle dikkatimi çekti- hiçbir işitme engelliye bir santralde göremezsınız ya da işte, ne bileyim, yeterliliği

olmadan herhangi bir işe yerleştirememektedir. Bu, aslında, bizim kamuda her engel grubuna göre yerleştirdiğimizin, kendi yapabileceği işe göre yerleştirdiğimizin bir göstergesi aslına bakarsanız. Bunu da buradan gururla söylüyorum.

Yine, istihdama ilişkin çözüm önerilerini tespit ettik, tavsiyelerde bulunduk. Ülkemiz, ekonomik ve sosyal kalkınma stratejilerinin, işsizlikle mücadele programlarının ve genel istihdam politikalarının kapsamına engellileri de dâhil etmektedir. Bu strateji ve programlar, engellilerin istihdamının ulusal istihdam politikasına uygun mesleki rehabilitasyonla birlikte bu alanda yetişmiş personelle, ilgili taraflarla kapsayıcı, sistemli ve engel gruplarının ve iş piyasasının uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamalıdır. Az önce bahsettiğim konuydu, biz, burada önerilerde bulunmuştuk. İş yapabilmek için ihtiyaç duyulan fonksiyonlar ve işe elverişliliğe dair kapsamlı tanımlama yapılması, mesleki rehabilitasyon ve verimlilik esaslı istihdam planlamasının yapılması gibi birçok önerilerde bulunduk.

Evet, alt komisyonumuzun çalışmasının tamamlanmasından sonra Türkiye İş Kurumu, düzenlemiş olduğu istihdam fuarlarında engelli bireylere yönelik çalışmalara özel önem vermiştir. Bu doğrultuda, dijitalleşmenin önemi üzerinde de durulmuştur. Ben, burada özellikle şunu belirtmek istiyorum: Kendi seçim bölgem Bursa'ydı. Bursa'daki İŞKUR müdürümüzü de yâd etmek istiyorum, sevgili Eren Türkmen. Bu anlamda işverenlerle engelli vatandaşlarımıza bir fuar düzenledik. Orada herkesin kendi konumuna göre yapabileceği işleri işverenlerle karşılıklı görüşerek çok da güzel sonuç alarak işlere yerleştirildiğini gördük.

Yine aynı şekilde Gaziantep Valiliği, Gaziantep Üniversitesi ile Gaziantep Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü iş birliği kapsamında da 7'nci İnsan Kaynakları ve İstihdam Fuarı yapılmıştır. Bu da çok güzel bir şeydi bizim için, hele ki bu dönemde çok anlamlı, ayrımcılığa uğramadan bizlere de bu şekilde –aslında pozitif ayrımcılıkla- fuarlar yapılıyor.

Yine, erişilebilirlik, en temel insan haklarından biri olarak yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere erişebilmek ve bunlardan yararlanabilmek şeklinde tanımlanabilir. Erişilebilirliğin en önemli bileşenleri, fiziksel çevre –bunlar açık alanlar ve yapıları çevre ve binalar- ulaşım araçlarına ve bilgi ve iletişime erişimdir.

Yine, yansıda göreceksiniz, fiziksel çevre düzenlemelerinin engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığını düşünenlerin bir göstergesi var.

Erişilebilirlik uygulamalarındaki sorunlardan bahsettik. Ülkemizde ayrıntılı olmamakla birlikte erişilebilirlik konusunda genel mevzuatın yeterli olduğu görülmektedir ancak, uygulamaların bütünlüğünü sağlayacak birincil mevzuata ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda şimdi şunu da söylemek istiyorum: Erişilebilirlik yılı olduğunu söyledim, Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle. Hiçbir binaya ruhsat verilmiyor eğer erişilebilir olmazsa. Bu da çok güzel bir şeydi bizim için. Çözüm önerilerimiz var yine bununla ilgili olarak.

Ben çok vakit alacağım diye, hızlı hızlı geçmeye çalışıyorum Başkanım.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Yirmi dakika diye konuşmuştuk ama yarım saati herhâlde buldu. Arkadaşlarımızın da bir hazırlık süresi ve soruları olabilir. Hızlandırırsanız memnun olurum. Nasılsa basılı matbuat olarak elimizde olacak.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Evet, nasıl olsa matbuat olarak elinizde olacak. Doğru söylüyorsunuz Başkanım.

Çözüm önerilerimizi de yine göreceksinizdir ama bu çözüm önerilerini yaparken de hani 2016'da yapılmış bir toplantının 2020'ye geldiğimizdeki ilerlemesini de görmüş olacaksınız. Biz o zaman bu sorunları tespit ettik, bunlar da çözümleri dediğimizde kamu kurum ve kuruluşları bunların da çözümlerini tekrar dile getirmiş, çözmüş oldular biz bunu yayımlayana kadar, öyle söyleyeyim.

Yine Türk işaret dili sistemi var. Ücretsiz seyahat hakkı ve ücretsiz seyahat kapsamında yapılacak gelir desteğinin ödenmesi var. Çeşitli vergi muafiyet ve indirimleri var. Hani toplumsal yaşama katılımı ilgili birtakım sorunlarımız ve onların çözüm önerilerine değindik.

Keza –sonuç kısmına geliyorum Başkanım hemen- tüm uygulamaların ardışık olarak bir bütün oluşturmasında ve uygulamaların bütüncül olarak hizmeti tamamlamasında sorun olduğu ve bütüncül bakışla hizmet sunumunun temin edilmesi gerektiği öngörülmektedir. Bu çerçevede yine, Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan engellilerin toplumsal hayatın her alanında olmalarını sağlamak için çok yönlü çalışmalar yürüttüklerini, bunlardan ilkinin erişilebilirlik meselesi olduğunu belirtmiştir. Yine, Sayın Cumhurbaşkanımız sağlık ve eğitim kurumları ile iş yerleri başta olmak üzere her alandaki hizmetlerin engelli ve yaşlılarımız açısından erişilebilir şekilde verilmesi hususuna özel önem vermiştir. Şunu söylemek istiyorum: Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez 2005 yılında Engelliler Hakkında Kanun – o zaman özürülüler yasası olarak geçiyordu- çıkmıştı. Bizim ne kadar minnet borcu altında olduğumuzu bir kez daha ifade ederek Sayın Cumhurbaşkanımıza teşekkür ediyorum. Bu anlamda değerli bakanlarımıza, iş birliği yaparak bizleri hayata katılımımızda destekleyen bütün kamu kurum ve kuruluşlarına, bakanlarımıza, siz değerli başkanlarımıza, kıymetli vekillerimize, bizleri güçlendirmek için çalışan, katkı sağlayan herkese ben minnettar olduğumu, teşekkür ettiğimi ifade etmek isterim. Son olarak da, bu çalışmada bire bir yakınımızda olan sevgili Gökalp Bey'e de bir kez daha teşekkür etmek istiyorum, buradaki arkadaşlarıma da.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum tekrar. Sunum uzun oldu, hakkınızı helal edin.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Çok teşekkür ederiz Bennur Hanım.

Sorusu olan arkadaşlara geçmeden önce benim de bir sorum olacak: Şimdi, doğal afetlerde arama kurtarma veya ulaşma noktasında –hepimiz bir engelli oluyoruz Allah korusun o noktada ama- işitme engeli olan veya görme engeli olanlara nasıl ulaşılabileceği konusunda bir öneri paylaşmak veya eklemek mümkün mü Çünkü işitme engeli var, ulaşılması problem; görme engeli var işte bunun gibi şeyler. Dolayısıyla da biz bir çalışma yaparak onu da rapora ekleyebilirsek iyi olacak diye düşünüyorum.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Çok teşekkür ederim Başkanım.

Gerçekten de çok haklısınız. Bununla ilgili biz, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında çalışmasını yapıyoruz ama nihayete ermediği için, kendi aramızda konuştuğumuz için maalesef orada dile getiremedik. Fakat sizlerin tavsiye niteliği bizim için çok kıymetli, bunu da bulundursak çok da güç vermiş olursunuz. Katkınız için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Çok teşekkür ederim.

Sorusu olan milletvekilimiz var mı?

Buyurun Tülay Hanım.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Öncelikle teşekkür ediyoruz.

Bennur Başkanımızla 26'ncı Dönemde birlikte milletvekilliği sorumluluğunu üstlendik. O dönem başlatılmış bir alt komisyon çalışmasıydı, tamamlanması ve rapora dönüşmesi bizim dönemimize nasip oldu. Öncelikle ellerinize sağlık, gayet güzel bir çalışma.

Şunu ifade etmek lazım: Sosyal devlet anlayışıyla birlikte hükümetlerimiz döneminde gerçekten Engelliler Hakkında Kanun 2005'te Türkiye'de ilk kez çıktı ve dünyada sadece bir elin parmakları kadar ülkede var. O yüzden öncelikle mantalite olarak bu tür düzenlemeleri kabul etmek... Yani engellilerle ilgili yasal düzenlemeleri, kanunu birlikte çıkardık, hep birlikte onay verdik ona. 22'nci Dönemin ilk yasal düzenlemesiydi ama hemen Anayasa'yla açlandı, bu da çok önemli. 2010 yılındaki engellilere pozitif ayrımcılık, kadınlara olduğu gibi... İşte kadınlar, yaşlılar, şehit evlatları; engelliler de yine bu başlık altındaydı. Az önce çok güzel bir şey ifade ettiniz, hani "Biz 2016'da bunları yapıyorken bir taraftan da yeni düzenlemeler oldu." diye. Ben, Türkiye Beyazay Derneğinde Genel Başkan Yardımcılığı yaptım. Tüm engel gruplarının içinde olduğu bir dernektir bu, engellilerle ilgili çalışmada. Mesela, Derneğimizin ve ilgili birliğin yaptığı çalışmalarda biz bunu gündeme getiriyorken bir taraftan yeni iç yönetmelik düzenlemeleri ya da yeni gelen genelgelerle hayatı kolaylaştıran başlıklar olmuştur. Mesela, bu sene -az önce dikkat ettim- rapor hazırlığı bu başlıklardan biri. Çocuk psikoloğu istiyor ama yetişkin psikoloğu var. Engelli raporu almasında kolaylık, zaman kaybetmemesi adına. İşte onların da geçerli olabileceği bir tane spesifik örnek vereyim diye söylüyorum. Bunu kolaylaştıracak yönetmeliklerle daha bir yıl içerisinde çok harikulade başlıklar sağlandı. Dolayısıyla, engellilerle ilgili çalışmada, işte böyle "özürlü" benzeri, onların onuruna çok dokunan birçok cümle -askerlikten her türlü başlığa kadar- bütün yasalardan temizlendi. Konuşulacak çok başlık var; bu, tamamen kadın engel grubu ve daha spesifik içinden çekilmiş bir başlık. Önce, sosyal devlet olarak hükümetlerimiz döneminde hem Anayasa hem kanuni düzenlemelerle geline nokta dikkat çekmek istedim. Bu çalışma da inanıyorum ki devamındaki önemli bir eksiklik ve kanuni düzenlemelerden öte yaşarken karşılaştığımız zamanı, eğitimi, istihdamı, bunları bir adım öne çıkartacak bir avantaj sağlayacak; bunu görüyorum. Özellikle dört başlık çok önemlidir burada. Mesela eğitimde sayı çok azdı, taşıyorsunuz, taşınmalı eğitim de engelliye avantaj; bunu yine birlikte aldığımız kararlarla başardık. İstihdamın, 5 bin gibi bir sayıyken 50 binlere yükselmesi... Yüzde 3 şartı yani her iş yeri, yüzde 3'ünü engelli yapmak zorunda, yapmıyorsa ne yapıyor? Parasını ödüyor ki devlet sosyal güvence verebilsin. Kamuda neredeyse bir iki kurum kaldı, onun dışında her biri yüzde 3'lük o kontenjanı...

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN

– Kotayı doldurduk Başkanım.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Evet, kota şu an tamamen mi doldu? Bakın, ben bile yetişememişim.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN

– Evet, kota doldu.

Bir de şunu söylemek istiyorum. Az önce bahsettiniz ya, mesela engelli çalıştırmakla zorunlu olan bazı iş yerlerine çalıştırmadıkları takdirde cezai müeyyide uyguluyoruz ve onlardan alınan bu cezaları bir havuzda topluyoruz, eğer engelli vatandaşımız kendine ait bir iş yeri projesiyle gelirse 50 bin lira karşılıksız hibe veriyoruz; bunların da finansını buradan sağlıyoruz. Bu da çok güzel bir şey.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – İşte, buna benzer çok örnekler var.

Elinize sağlık, yüreğinize sağlık.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN

– Hepinizin Başkanım, sizlerin çok büyük katkıları var, emeğiniz büyük.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Çok teşekkür ederim.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN

– Burada Banu Hanım var, o da çok kıymetli ve çok güzel bilgilerle donattı bizi.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Tebrik ediyoruz. Ben teşekkür etmek ve bu bilgileri de tutanaklara işletmek adına söz aldım.

Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Peki, çok teşekkür ederim.

Alt komisyon raporu üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır. Raporu redaksiyon yetkisiyle birlikte oylarınıza sunuyorum.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Ben söz istemiştim.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Kabul edenler...

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Pardon, söz istemiştim...

BAŞKAN CANAN KALSIN – Ama ceketiniz ve bir Komisyona bu şekilde, uygunsuz olarak katılmanız mümkün değil, kusura bakmayın. Yani hoşgörü iyi, hoş ama burası komisyon. Şimdiye kadar siyasi hayatımızda biz böyle bir şey görmedik. Açıkçası...

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Müsaade eder misiniz? Komisyonda ceket giyme zorunluluğu olduğunu bilmiyorum, bir yerde yazıyorsa giyerim, bu da problem değil. Konuyu bu şekilde gündem yapmanız, söz hakkı vermemeniz diye bir şey olmaz. Bu konuda dersiniz ki: “Komisyona ceketle gelmek zorunludur, öyle gelin.” Bu, ayrı bir şey ama...

BAŞKAN CANAN KALSIN – Ama bunu sizin bilmeniz lazım, milletvekilisiniz ve bilirsiniz.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Komisyonda bir zorunluluk olduğunu düşünmüyorum.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Var.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Ama varsa bir yerde, yazıyorsa böyle bir şey İç Tüzük’ümüzde ...

BAŞKAN CANAN KALSIN – Kısa olarak hemen söylerseniz çünkü süreyi çok aştık.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Bu tarzınız hoş olmadı.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Benim tarzım...

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Kılık kıyafet meselesiyle, söz meselesini bu şekilde karşılaştırmak hiç iyi bir tutum olmadı.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Bütün saygılar karşılıklıdır, buyurun.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Birbirimizi uyarabiliriz.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Siz, bizim Komisyon üyemiz misiniz?

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Evet, komisyon üyesiyim.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Öyle mi? Tamam.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Üyesi değilsem çıkaracak mısınız, ne yapacaksınız?

BAŞKAN CANAN KALSIN – Yok, bakayım...

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Herhangi bir söz almayacağım, bu tavrı da doğru bulmuyorum. Komisyon üyesi misiniz, değil misiniz, bir kontrol edeyim ona göre söz vereyim diyorsanız ben söz almayayım o zaman.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Onu teyit ediyorum, tamam.

“Ceket ile pantolon giyer ve kravat takar, kadınlar ise ceket ve etek veya ceket ve pantolon giyerler. Görevlilerin kıyafeti...” Bu madde de “Birleşimin açılması ve kapanması” Bununla da alakalı... Türkiye Anayasası...

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Komisyon toplantısı için mi? “Ceket” mi diyor?

BAŞKAN CANAN KALSIN – “Emsal teşkil eder.” diyor, evet.

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – Ceket zorunluluğunu okumadım, görmedim, öyle bir yazı da görmedim.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Emsaldır. Bu anlamda...

ZÜLEYHA GÜLÜM (İstanbul) – O yüzden giyemedim yoksa giyilmesi gerekiyorsa giyerim. Bu, bir problem değil ama bu yöntemle bu şekilde söz vermeme tavrınızı ben de kabul etmiyorum, o nedenle de herhangi bir şey sormayacağım.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Peki, problem yok.

Şimdi, 6 Temmuz 2020 Pazartesi günü mesai saati bitimine kadar komisyonumuza iletebilirler. Şunu da üyelerimize hatırlatalım: Komisyon raporunda redaksiyon kapsamında esasa ilişkin olmayan konularda bazı düzeltmeler de yapılabilir. Bu noktada, biraz önce yarım kalan sorumu tekrar soracağım.

Raporu redaksiyon yetkisiyle birlikte oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir raporumuz, hayırlı olsun.

Emeğinize çok çok teşekkür ederiz.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Ben teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN CANAN KALSIN – Bundan çıkacak, rapordan çıkacak kanun maddelerini birlikte takip ederiz inşallah.

Değerli üyeler, gündemimizde görüşecek başka bir konu olmadığından toplantıyı kapatıyorum. Çalışmalarımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum. Sağ olun, teşekkürler, görüşmek üzere

Kapanma Saati: 13.06

